

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА АНГЛІЙСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ**

**Кваліфікаційна робота
магістра**

**на тему СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНІ
ПАРАМЕТРИ ЗВУКОНАСЛІДУВАНЬ В АНГЛІЙСЬКОМОВНИХ
ХУДОЖНІХ ТЕКСТАХ ДЛЯ ДІТЕЙ**

Виконала студентка 2 курсу
групи 8.0358-а-3
спеціальності 035 Філологія
спеціалізації 035.04 Германські мови
та літератури (переклад включно)
освітньо-професійної програми
Мова і література (англійська)
Литовченко Анастасія Сергіївна

Керівник к.ф.н., доц. Залужна М. В.

Рецензент д.ф.н., проф. Приходько Г. І.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет іноземної філології
Кафедра англійської філології
Освітній рівень магістр
Спеціальність 035 Філологія
Спеціалізація 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська
Освітньо-професійна програма Мова і література (англійська)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри _____

«_____» _____ 2020 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА

ЛИТОВЧЕНКО АНАСТАСІЇ СЕРГІЙВНІ

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи магістра (проекту) «Структурно-семантичні та функціональні параметри звуконаслідувань в англійськомовних художніх текстах для дітей»

керівник кваліфікаційної роботи (проекту) Залужна Марина Володимирівна, к.ф.н., доц.

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом ЗНУ від «22» квітня 2019 року № 597-с

2. Строк подання студентом кваліфікаційної роботи (проекту) 14 січня 2020 р.

3. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи (проекту) дослідження дослідження звуконаслідувальних лексичних одиниць в текстах художніх творів англійськомовних авторів; особливості семантики, структури і функціональні характеристики ономапоїв в художніх текстах; тексти художніх творів.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): 1) здійснити огляд теоретичних джерел; 2) проаналізувати різні підходи до класифікації звуконаслідувань; 3) встановити основні структурні параметри звуконаслідувань; 4) виявити особливості семантики звуконаслідувань англійськомовних дитячих художніх текстів; 5) проаналізувати частотність вживання, особливості використання та роль звуконаслідувальних одиниць у художній англійській літературі.

5. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи (проекту)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Вступ	Залужна М. В., к.ф.н., доц.	15.05.2019	15.05.2019
Розділ 1	Залужна М. В., к.ф.н., доц.	10.06.2019	10.06.2019
Розділ 2	Залужна М. В., к.ф.н., доц.	09.08.2019	09.08.2019
Висновки	Залужна М. В., к.ф.н., доц.	14.11.2019	14.11.2019

6. Дата видачі завдання 22.04.2019 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи магістра	Строк виконання етапів роботи (проекту)	Примітка
1.	Пошук наукових джерел з теми дослідження, їх аналіз	квітень 2019	виконано
2.	Добір фактичного матеріалу	квітень 2019	виконано
3.	Написання вступу	травень 2019	виконано
4.	Написання теоретичного розділу	червень 2019	виконано
5.	Написання практичного розділу	серпень 2019	виконано
6.	Формулювання висновків	листопад 2019	виконано
7.	Проходження нормоконтролю	січень 2020	виконано
8.	Одержання відгуку та рецензії	січень 2020	виконано
9.	Захист	січень 2020	виконано

Автор роботи несе персональну відповідальність за відсутність в роботі несанкціонованих текстових запозичень (академічного плагіату)

Магістрант

_____ А. С. Литовченко
(підпис) (ініціали та прізвище)

Керівник роботи (проекту)

_____ М. В. Залужна
(підпис) (ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер

_____ М. В. Залужна
(підпис) (ініціали та прізвище)

РЕФЕРАТ

Дипломна робота – 81 стор., 72 джерела, 2 додатки.

Об'єкт дослідження: звуконаслідувальні лексичні одиниці в текстах художніх творів англomовних авторів.

Предмет аналізу: особливості семантики, структури і функціональні характеристики онома топів в художніх текстах англomовних авторів.

Мета роботи: розкриття особливостей структури й семантики звуконаслідувальних одиниць, визначення їх природи та ролі у художньому тексті.

Теоретико-методологічні засади: ключові положення теорії звуконаслідування (Г. В. Лейбніц, І. Г. Гердер, В. Гумбольдт та ін.) та звуко символічної гіпотези (Я. Грімм, О. Потебня, Ш. Баллі та ін.).

Отримані результати: онома топи в англomовних художніх текстах представлені багатоскладовими агломератами звуконаслідувальних одиниць, які досить широко застосовуються в текстах дитячої художньої літератури, аби допомогти читачам краще сприймати яскраві зорові та слухові образи героїв та атмосферу у текстах. Автори використовували переважно прямі онома топеї, де це було можливим, аби маленька аудиторія змогла впізнати та сприймати відомі звуки. Непрямі онома топеї також мали місце в основному для посилення звукообразжального ефекту, щоб читач міг зануритися в історію, відчувати себе на місці її героїв. Складний процес, з яким працювали автори, являє собою відтворення імітацій звуків неживих предметів. Адже, дуже важко передати відтворення деяких звуків, тому зустрічалися авторські онома топеї, де автори виявляли велику винахідливість. Звуконаслідування виконує ряд функцій, найважливішою з яких є звукообразжальна функція, бо саме вона лежить в основі явища онома топеї.

Ключові слова: звуконаслідування, онома топ, звукообразжальна лексика, звуконаслідувальні слова, художній текст.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЗВУКОНАСЛІДУВАННЯ У МОВНОМУ АСПЕКТІ	7
1.1 Поняття звуконаслідування: підходи до визначення	7
1.2 Мовні параметри звуконаслідувань.....	14
1.2.1 Основні характеристики звуконаслідувальних слів.....	14
1.2.2 Структурні різновиди звуконаслідувальних слів.....	19
1.2.3 Звукосимволізм та звуконаслідування як складові звукозображальної системи мови.....	23
1.2.4 Особливості семантики звуконаслідувань.....	26
1.3 Функції звуконаслідувань у художній літературі	35
РОЗДІЛ 2 РЕАЛІЗАЦІЯ СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНИХ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНИХ ПАРАМЕТРІВ ЗВУКОНАСЛІДУВАНЬ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛІЙСЬКОМОВНИХ ХУДОЖНІХ ТЕКСТІВ ДЛЯ ДІТЕЙ)	41
2.1 Актуалізація структурних параметрів звуконаслідувань.....	41
2.2 Реалізація семантичних характеристик звуконаслідувальних слів.....	50
2.2.1 Відтворення звуконаслідувальних зоонімів.....	50
2.2.2 Відтворення імітацій звуків природи.....	59
2.2.3 Відтворення імітацій звуків неживих предметів.....	63
2.3 Особливості функціонування звуконаслідувань	68
ВИСНОВКИ	77
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	80
ДОДАТОК А	86
ДОДАТОК Б	89

ВСТУП

У сучасних мовах вживається чимало лексичних одиниць, які називаються звуконаслідувальними, та за сукупністю ознак повинні об'єднуватися в окрему лексико-граматичну категорію, так які не належать ні одній з частин мови, що традиційно виділяються. Ономатописи являють собою предмет особливого інтересу для сучасної лінгвістичної науки. Ці лексичні одиниці є важливими для передачі емоцій, вражень.

Звуконаслідування є важливими джерелами збагачення лексики. На відміну від більшості мовних одиниць, звуконаслідування це іконічні знаки (тобто знаки, які безпосередньо відтворюють істотні ознаки об'єкта). Однією із сфер вживання звуконаслідувальних лексичних одиниць вважаються тексти художніх творів. Оволодіння звуконаслідуванням є практично потрібним для осягнення і розуміння філософії мови. Особливість звуконаслідувань полягає в тому, що вони мають пряму подібність до звуків зовнішнього світу.

Детальним дослідженням звуконаслідувальних слів займалися С. В. Воронін, А. Н. Тихонов, Л. А. Горохова, В. І. Максимов, В. В. Левицький, М. І. Мостовий, А. Росетті, В. В. Фатюхін, Р. О. Якобсон, С. С. Шляхова, В. С. Скалічка, И. С. Торонцев, А. Н. Трегубов, Е. Б. Трофімова.

Англійськомовні звуконаслідувальні одиниці опрацьовані у таких словниках як "Cambridge Dictionary", "Merriam Webster", "Collins English Dictionary", "Macmillan English Dictionary for Advanced Learners".

Попри значний інтерес до проблематики звуконаслідувальних слів та велику кількість присвячених їм наукових праць, у лінгвістиці досі є дискусійні положення. Зокрема, не остаточно вирішеним є питання про визначення звуконаслідувань як окремої частини мови, принципи їх класифікування, основні функції, структурні характеристики та семантичні параметри.

Актуальність обраної теми дослідження зумовлена її зв'язком з одним із найважливіших завдань сучасної лінгвістики: дослідженням актуалізації мовних одиниць в мові, а також особливістю звуконаслідування як одного із способів збагачення лексики та необхідності вироблення системного підходу до аналізу звуконаслідувань як складного лінгвістичного явища, спираючись на сучасний мовний матеріал.

Наукова новизна полягає у спробі власного дослідження особливостей структури й семантики звуконаслідувальних одиниць дитячої художньої англійськомовної літератури.

Об'єктом дослідження є звуконаслідувальні лексичні одиниці в текстах художніх творів англійськомовних авторів.

Предметом дослідження є особливості семантики, структури і функціональні характеристики ономапів в художніх текстах англійськомовних авторів.

Метою дослідження є розкриття особливостей структури й семантики звуконаслідувальних одиниць, визначення їх природи та ролі у художньому тексті.

Для дослідження поставленої мети необхідно вирішити наступні **завдання**:

- 1) представити різні трактування терміну «ономап», «звукнаслідування»;
- 2) проаналізувати різні підходи до класифікації звукнаслідувань;
- 3) розкрити сутність терміну «агломерат звукнаслідувальних одиниць»;
- 4) встановити основні структурні параметри звукнаслідувань;
- 5) виявити особливості семантики звукнаслідувань англійськомовних дитячих художніх текстів;
- 6) з'ясувати основні функції звукнаслідувальних слів;

7) проаналізувати частотність вживання, особливості використання та роль звуконаслідувальних одиниць у художній англійській літературі.

Матеріалом дослідження стали тексти та англомовної дитячої художньої літератури таких авторів як Редьярд Кіплінг, його збірки розповідей "The Jungle Book" та "Indian Tales", відомий роман Льюїса Керрола "Alice's Adventures in Wonderland", роман Марка Твена "Adventures of Huckleberry Finn", збірки Шела Сільверстейна "Lafcadio, the lion who shot back" та "Where the sidewalk ends", роман Джека Лондона "The Sea Wolf".

Методи дослідження. Дослідження здійснювалось на основі використання таких методів та прийомів: лінгвістичного спостереження та аналізу, описового методу, статистичних методів.

Практична значущість дослідження полягає у можливості використання його результатів під час проведення семінарських занять з лексикології, стилістики та практичних занять з англійської мови.

Робота пройшла **апробацію** на 2х науково-практичних студентських конференціях. Результати дослідження представлено у 2 публікаціях:

1. Zaluzhna M., Lytovchenko A. Structural, semantic and functional parameters of onomatopoeia in the English fiction texts for children. *The 1st Young Researchers' International Web Conference. Language, Culture, Communication in the Expanding Intellectual Space*. Czestochowa. 2019. P. 98-99.

2. Залужна М. В., Литовченко А. С. Структурно-семантичні параметри ониматопії в англійськомовних художніх текстах. *Збірник наукових праць студентів, аспірантів і молодих вчених «Молода наука-2019»*. Запоріжжя: ЗНУ, 2019.

Структура роботи: дослідження складається зі вступу, двох розділів, висновків, додатків та списку використаної літератури.

У вступі подано загальні відомості про дану наукову працю, починаючи від теми, мети, завдань, актуальності дослідження, визначення об'єкту, предмету та структури роботи.

У першому розділі подаються загальні відомості про звуконаслідування як суперечливе явище у колах дослідників, особлива увага приділяється визначенню поняття «агломерат звуконаслідувальних одиниць», розглянуто питання класифікації та функціонування звуконаслідувань.

Другий розділ містить власний аналіз звуконаслідувальних одиниць, їх семантичні та функціональні параметри у творах художньої дитячої літератури англійськомовних авторів.

У висновках подано узагальнені результати проведеної роботи. Додатки містять таблиці класифікацій звуконаслідувальних слів за структурними параметрами та таблицю загальноприйнятих звуконаслідувань.

Загальна кількість сторінок 81, кількість використаних джерел 72.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЗВУКОНАСЛІДУВАННЯ У МОВНОМУ АСПЕКТІ

1.1 Поняття звуконаслідування : підходи до визначення

Звуконаслідування (ономатопея) вже довгий час привертає увагу лінгвістів і періодично стає об'єктом лінгвістичних досліджень. Вивчення цієї групи лексики, для якої не останню роль відіграє акустичне вираження, яке зберігає звуконаслідувальні елементи, безперечно, становить інтерес для сучасних науковців. Хоча описом ономатопей займалися протягом століть, однак, не можна сказати, що дана проблема досліджена та вивчена досить ретельно [Газов-Гинзберг 1990, с. 169].

Відомо, що поняття «ономатопея» походить від грецького слова "онома" – ім'я, і "роієін" – створювати, тобто «утворення слів (звукова імітація)» [Мостовий 1995, с. 112]. У різних джерелах поняття «звуконаслідування» (або ономатопея) тлумачиться по-різному.

Слід зазначити, що ономатопея як наукове поняття позначає як процес, так і його результат. З одного боку, ономатопеєю називають процес утворення слів, значення яких тісно пов'язано з акустичним сприйняттям звуку, відтворюваного живою істотою або неживим предметом. З іншого – це явище є результатом цієї звукової імітації [Шляхова 2010, с. 176].

Згідно з Лінгвістичним Енциклопедичним Словником, звуконаслідування (ономатопея) – це «умовне відтворення (репродукція, копіювання) звуків природи і звучань, що супроводжують деякі процеси (тремтіння, сміх, свист

тощо), а також криків тварин (наприклад, мяу, гав-гав, кукуріку). Зазвичай, ономатопоетичною є лексика, яка пов'язана з істотами або предметами – джерелами звуку» [Лінгвістичний енциклопедичний словник 2001, с. 346]. За своїм звуковим оформленням вони є відтворенням рефлексивних вигуків людей, імітацій криків тварин і птахів, різних звуків, шумів, явищ природи тощо [Трегубов 2007, с. 83].

У XVII-XIX ст. різними дослідниками вивчалось питання походження природної мови. Найбільший розвиток в XIX столітті отримала одна з таких теорій – теорія звуконаслідування. Її зародження пов'язують з іменами таких давньогрецьких філософів, як Платон та Демокріт. Слід зазначити, що остаточно сформулював цю гіпотезу М. Мюллер в 1880 році. Сутність цієї теорії полягає в тому, що «безмовна людина», чуючи звуки природи (дзюрчання струмка, спів птахів тощо), намагалася наслідувати цим звукам за допомогою свого мовного апарату [Зенков, Сапожникова 2002, с. 215].

Пізніше, звуконаслідувальна теорія походження мови отримала дещо ширше розуміння. Її прихильники пояснюють походження первісних слів не тільки результатом безпосереднього наслідування звуків природи, тварин, а й як наслідок того, що слова відображають в своєму звучанні враження мовців від предметів, які вони називають. Іншими словами, назви речей, які «звучали» створювалися згідно відчуттю їх звучання, а назви предметів і явищ, які «не звучать», формувалися відповідно їх впливу на почуття тих, хто говорить [Жилко 2003, с. 56].

Дана теорія «розрізняє два способи утворення звуконаслідувальних слів: безпосереднє наслідування зовнішнім звучанням – звуконаслідувальні слова (булькати) і асоціативна схожість звучання слова з ознакою предмета – звукообразні слова (bafo-bafo – «жива хода»). У ономатопоетичних словах

звучання якоюсь мірою і в якомусь відношенні аналогічно значенню» [Соколовська, Веклич 2012, с. 328].

Однак, звуконаслідувальна теорія походження мови у викладеному уточненому її варіанті теж не видається достатньо переконливою. Наслідування звуків природи і асоціативні схожості звучання слів з певними ознаками охопленими ними предметів і явищ не можуть бути визнані єдиним джерелом виникнення людської мови [Кобрина 2000, с. 196]. Походження багатьох слів, особливо слів з абстрактними значеннями, не може бути пояснено не тільки безпосереднім наслідуванням звуків природи, а й асоціативними зв'язками звучання предметів і явищ, які вони позначають.

Зокрема, філософ Г. В. Лейбніц вважав, що перші мови людей були природно звуконаслідувальними : в звучанні слів відбивалися звуки навколишнього світу. З розвитком мови принцип наслідування приймає інші форми, стаючи символічним. З плином часу принцип звуконаслідування втрачає своє значення : в сучасних мовах слова вже не ґрунтуються на цьому способі номінації. Таким чином, можна сказати, що принцип звуконаслідування розглядається Г. Лейбніцем як основа походження людської мови, як основа появи дару мови у людини [Воронін 2011, с. 45].

Дана теорія знаходить своє підтвердження у сучасних дослідженнях. Первинні дієслівні номінації сміху в англійській мові з'явилися спочатку як результат ономапеї або звуконаслідування людському вираженню радості і задоволення, тріумфу (*chortle, chuckle, giggle, guffaw, snigger (=snicker), tee-hee, titter*). Століттями одиниці змінювали свою словоформу і відтінки значення (*be in stitches, break up, cackle, crack up, crease up, hee-haw, nicker, whinny, yock up*) [Bredin 1992, с. 160].

Аналіз етимологічних словникових статей показує, що в ранні періоди існування мови частка позначень природних звуків живої і неживої природи

була значно вище, ніж у сучасний період. Динаміка розвитку ономотопів показує, що багато з них втрачають свої початкові значення, або змінюють свій відтінок (зміна позначення гучності в дієслові *chuckle*, яке змінило значення «гучного, галасливого сміху» на «тихий задоволений сміх») [Левицкий 1990, с. 57].

За визначенням Л. Г. Верби, ономотопея – це спосіб творення слів шляхом звуконаслідування, імітації звуків, які видають тварини чи відтворення у слові тих звуків, які відчуються чи асоціюються з певною дією, що має звукове вираження чи супроводжується характерним звуком [Верба 2008, с. 103]. До звукоімітаційних слів належать дієслова та іменники, що позначають крики тварин, такі, наприклад, як: *meow* – кіт та *mew* – кошеня, *purr* – кіт (мурчати, муркати) [Журавльов 2011, с. 29].

Ще одне тлумачення дає В. В. Фатюхін: «звуконаслідування – це специфічне, історично гнучке до змін відображення в мові звукового аспекту дійсності для образного уявлення про неї. Це не назва предметів або їх дій, а приблизне зображення дії предмета, процесу з характерним для нього звуком (ритм, мелодія, іноді тембр)» [Фатюхин 2000, с. 211].

З іншої сторони, ономотопею як поняття відносять до результату процесу наслідування звуків. У значенні результату процесу звуконаслідування виділяють поняття «ономатоп», яке було запроваджено видатним лексикографом Н. Вебстером. Ономатоп – це лексична одиниця, слово, утворене процесом звуконаслідування. Ономотопи допомагають передавати навколишні звуки детальніше та природніше, тим самим ширше розкриваючи поняття звуконаслідування [Павлік 2001, с. 187].

Зокрема, А. І. Германович розкриває поняття «звуконаслідування» як: «лексична одиниця, яка є результатом процесу звуконаслідування. Це специфічне, історично змінене відображення у лексиці звукової сторони дійсності для образного уявлення про неї» [цит. за: Гинзбург 1990, с. 34].

Лінгвіст Д. Е. Розенталь зазначає: «звуконаслідувальними називаються слова, що передають різні звуки, що видаються людиною або тваринами, а також звуки і шуми природи тощо. Звуконаслідувальні слова – слова за своїм звуковим оформленням є відтворенням рефлєкторних вигуків людей, звуків і криків, що видаються тваринами, птахами, звуків явищ природи, звуків, що видаються предметами і т.д.» [Розенталь 2005, с. 283].

Більш того, окремі дослідники пропонують виділити звуконаслідування як явище, а саме акустичне зображення не акустичних явищ. За визначенням дослідниці Е. Б. Трофімової: «звуконаслідування (ономатопея) – закономірний, мимовільний, фонетично мотивований зв'язок між фонемами слова і ознакою денотата (мотивом) [Трофімова 2000, с. 156].

В історії вивчення звуконаслідування в англійській мові можна виділити три етапи: 1) I етап: ранні дослідження, які є суто описовими та які пов'язані з аналізом великого масиву мовного матеріалу (І. Веджуд, В. Суйт, С. Мюллер, І. Тун, Д. Партрідж та інші).

На цьому етапі вчені вже намагаються узагальнити дані про фактичний матеріал, але концентрують увагу на виділенні деяких загальних елементах значення для окремих сполучень мов. Більшість ранніх дослідників феномену ономатопеї в англійській мові дотримуються думки, що не слід робити розмежування між ономатопеєю і звукосимволізмом;

2) II етап: спроби розробити класифікацію звуконаслідувальної лексики (С. В. Воронін, І. В. Арнольд, А. М. Газов-Гінзберг, Х. Марчанд, А. Фреліх, Н. М. Юсіфов та ін.). Існує багато варіантів класифікації звуконаслідувальної лексики, але їх можна звести до трьох основних напрямів:

- а) загальні структурні елементи;
- б) акустичні особливості звуків (А. Фреліх, Х. Марчанд, С. Воронін, та інші);
- в) джерела звуків (А. М. Газов-Гінзберг, Н. М. Юсіфов та ін.);

3) III етап: остаточне розмежування предмету дослідження (делімітація звукової символіки) (І. В. Кузьмич); спроби аналізу використання звуконаслідувальних слів у тексті (В. В. Фатюхін, А. І. Германович); систематизація накопиченого мовного матеріалу з використанням акустичних даних (Р. Н. Робін); спроби соціолінгвістичного вивчення звуконаслідувальних слів (В. Д. Іллічов); перше типологічне дослідження звуконаслідувальних слів у неспоріднених мовах; (С. В. Воронін, І. В. Кузьмич, О. Б. Міхалов та ін.) [Шляхова 2010, с. 172].

Попри нібито простоту і однозначність цього поняття, дослідження явища ономатопеї продовжується і на сьогоднішній день. Однак, дати єдине визначення терміну «ономатопея» складно. Зокрема, О. С. Ахманова тлумачить поняття ономатопеї як : «умовне відтворення звуків природи і звучань, які супроводжуються деякими процесами (тремтіння, сміх, свист та ін.), а також криків тварин». Вона зазначає, що ономатопея – це створення слів, звукові оболонки яких у певній мірі нагадують вказані явища, тобто слова, які мають звуконаслідувальний корінь(наприклад англ.*hawl, roar*, укр. муркотіти, регіт). Це свідчить про те, що звуконаслідувальна система, в цілому, динамічна і, розвиваючись, перебудовується і змінюється [Ахманова 1990, с. 415].

Деякі дослідники вважають, що звуконаслідувальні слова – це категорія мови, яка історично змінюється. Зокрема В. В. Фатюхін переконаний, що будучи органічною складовою системи мови, звуконаслідувальні слова зі століттями змінюють свою внутрішню і зовнішню форму. Матеріалом для звуконаслідувань служать іноді і слова з номінативним значенням [Фатюхін 2000, с. 70].

Питання взаємодії процесу звуконаслідування та імітації ретельно розглядає М. І. Мостовий. Дослідник переконаний, що : «слід відрізнити імітацію від звуконаслідування. Тільки при імітації ставиться завдання точного відтворення звуків природи» [Мостовий 1995, с. 134]. Імітація має порівняно

вузьку сферу застосування. Імітація звуків не може бути включена в категорію звуконаслідувальних слів.

Існує така думка, що, коли імітуються звуки природи, живих істот і об'єктів, акустична форма слова зникає і займає свою вторинну позицію, хоча підкреслює його значення. Л. П. Єфімов стверджує, що фонетична структура мови важлива для створення різних характеристик та цінностей [Єфімов 2004, с. 117].

Однак, стосовно явища звуконаслідування висунута велика кількість заперечень. Заперечення наступні: 1. Ономатопи – це умовні ознаки, а не наслідувальні слова. 2. Висунуті аргументи проти довірливості звуконаслідувальних одиниць. 3. Існування на межі мови, а не як частина мови. 4. Неточність імітації природних звуків.

У відповідь на ці заперечення К. Андерсон зазначив, що здатність людини до мімічних звуків обмежується фонологічною системою і структурою людського голосового тракту. Таким чином, точна імітація природних звуків людиною неможлива, і, отже, четверте заперечення є істинним, але, тим не менш, не може бути використано для доказу того, що ономатопи є умовними. Більше того, оскільки ономатопи обмежені фонологічними системами різних мов, вони можуть бути лише частковою імітацією природних звуків [Anderson 1998, с. 68].

Український дослідник А. Н. Трегубов зазначає, що ставлення до звуконаслідування завжди було суперечливим. З одного боку, вчені наполягають, що дане явище не варте вивчення, мотивуючи це тим, що у ньому неможливо виявити жодних закономірностей, адже передача однакових явищ в різних мовах здійснюється по-різному, за допомогою різного набору фонем. З іншого боку, як стверджує вчений, ще з часів Античності простежується протилежна думка, в якій звуконаслідування є пріоритетним у вирішенні проблеми походження мови [Трегубов 2007, с. 81].

Отже, звуконаслідування – це одна з найдавніших форм словотворення, яка вивчається багатьма лінгвістами, філософами та мовознавцями.

Проаналізувавши різноманітні визначення поняття звуконаслідування, ми дійшли до висновку, що дане явище являє собою процес творення нових слів та навіть грало певну роль (на думку деяких дослідників досить значну) у формуванні мови. Дослідники намагалися розкрити питання походження природньої мови, висували теорії, в основі яких є те, що ономапопея полягала у рефлексорних вигуках людей та тварин. Окремі лінгвісти віднесли звуконаслідування до результату самого процесу та навіть до окремого явища передачі звуків живих та неживих предметів. Однак, ці теорії залишаються суперечливими, бо інколи звуконаслідування оцінюється як випадкове мовне явище, яке не заслуговує уваги, але водночас розглядається як один з основних факторів походження мови. Це робить його цікавим предметом лінгвістичних розвідок, тому вивчення звуконаслідування залишається актуальною проблемою мовознавства.

1.1 Мовні параметри звуконаслідувань

1.2.1 Основні характеристики звуконаслідувальних слів.

Статус ономапопей як мовних одиниць досі викликає суперечки через складність і неоднозначність цього явища, а також розмитість меж між ним та іншими одиницями. Відмінна риса звуконаслідувань (ономапопей) по відношенню до інших одиниць мови полягає у відсутності у них номінативної функції, а також в їх граматичній неоформленості – звуконаслідування позбавлені словотворчих і словозмінних форм [Воронін 2000, с.207]. Іменники, прикметники, прислівники, чиє місце в системі мови не викликає у дослідників

сумнівів, дають назви предметів і явищ навколишнього світу, звуконаслідування ж не називає, а зображує предмети і явища через властиві цим предметам і явищам звуки [Palmer 1997, с. 113].

Однак, А. Н. Тихонов, у свою чергу, переконаний, що звуконаслідування мають значення, проте проявляється це значення в передачі акустичних характеристик – цим і відрізняється значення звуконаслідувальних одиниць від значень, властивих іншим одиницям мови. А. Н. Тихонов аргументує свою позицію, наводячи як приклад загальноприйняті звуконаслідування. Відомо, що вони мають постійний склад: «ку-ку-рі-ку», «мяу-мяу», «вжик-вжик» і т.д. Сталість складу призводить до того, що вони однаково інтерпретуються носіями тієї або іншої мови, а це свідчить про наявність у ономатопах смислового змісту, усвідомленого носіями мови, а значить закріпленого в даній мові. Іншими словами, тривале відтворення однієї і тієї ж звуконаслідувальної одиниці в тому чи іншому мовному колективі призводить до формування єдиної звукової форми і постійного смислового навантаження. У результаті загальноприйняті звуконаслідування стають частиною мови нарівні з повноцінними словами [Тихонов 1991, с. 74].

Слід зазначити, що коли створюються «умовні» ономатопи, вони зазвичай використовуються самостійно для опису деяких специфічних звуків. З часом їх використання розширюється шляхом узагальнення і порівняння цих слів. Нарешті, ці слова включаються у мову і стають загальними лексиконами. Взагалі, ономатопи можуть розвиватися у чотири частини мови, а саме іменники (*zip, cock, cuckoo, meow, honk, boom*), дієслова (*lap, clip, rip, crack, creak, click, cluck, flick, crash, crush, cough, lash, murmur, puff, sigh, slash, smash, whack*), прикметники (*whispering, blabbing*) [Berlin 1992, с. 99].

Окремі дослідники звертають увагу на те, що звуконаслідувальні слова необхідно також обмежувати від передачі звуків дійсності звичайними частинами мови. Зокрема, Барташова О. А. зазначає, що тільки іноді звичайне

слово, втрачаючи своє лексичне значення, передає своєю формою лише звукову сторону дійсності. Звуконаслідування звичайними словами і реченнями допомагає уявити разом зі звуковими образами світ ідей і переживань людини [Барташова 2000, с. 43]. Звуконаслідувальні слова використовуютьс також у мові усної народної поезії, а за нею і в певних жанрах письмової літератури. Наприклад:

*The snare drum had this to say to them
Rented a tent, a tent, a tent;
Rented a tent, a tent, a tent,
Rented a tent!
Rented a tent!
Rented a tent, rented a tent [Vonnegut 2009, с. 13].*

Як ми бачимо, кількоразове повторення ономапопей створює певні асоціації. Звуконаслідувальні слова підвищують виразність образів та допомагають краще уявити ситуацію, яку зображує автор.

Ще однією суперечливою проблемою вивчення ономапопей є їх відношення до певних частин мови. Більшість вітчизняних лінгвістів, зокрема Г. В. Степанов, В. В. Виноградов, О. К. Васильєва-Шведе і інші, відносять звуконаслідування до самостійних частин мови.

Досить детально дану проблему досліджував А. Н. Тихонов [Тихонов 1991, с. 72]. Лінгвіст відзначав, що звуконаслідування – це самостійні одиниці мови, і їм слід виділяти особливе місце в системі частин мови. Звуконаслідування мають лексичне значення, незважаючи на відсутність власне номінативної функції. Ще однією особливістю звуконаслідувань є їх здатність до переходу з однієї частини мови в іншу, так само як і до продуктивного словотворення (*ding-dong* (v) - дзвеніти - *ding-dong* (n) – дзвін).

Спочатку дослідники часто розглядали всю систему звуконаслідувальної лексики недиференційовано. Л. А. Горохова поділяє систему на дві підсистеми:

- звукосимволічну (з неакустичним денотатом);

- звуконаслідувальну (з акустичним денотатом).

Звуконаслідувальні слова часто відносять до вигуків, незважаючи на наявних відмінностей між ними. Проте, звуконаслідування слід відмежовувати від вигуків, оскільки вони є окремою частиною мови. Звуконаслідувальні слова характерні для художніх текстів. Письменники використовують оноματοпеї для посилення психоакустичного фону сцени, що описується, для виразу стану, відчуттів героя і т.п. [Горохова 2000, с. 121].

За А. Н. Тихоновим, вигуки і звуконаслідування мають ряд суттєвих відмінностей [Тихонов 1991, с. 75] :

- Вигуки, як правило, виділяються в граматиці як самостійні частини мови, на відміну від звуконаслідувальних слів.
- Вигуки - це слова, які безпосередньо виражають почуття, переживання і волевиявлення, не називаючи їх. Властивість вигуків – висловлювати різноманітні почуття (часто протилежні – радість і горе, обурення і захоплення і т.п.) – визначається тим, що в реалізації їх лексичних значень важливу роль відіграє мовний контекст, ситуація мовлення, інтонація, жести, а також міміка. Звуконаслідувальні слова типу *sock-a-doodle-doo* (півень), *bow-wow* (гавкіт собаки), *thud* (глухий звук) не виражають ні емоцій, ні почуттів, а є наслідуваннями цілком конкретних природних звучань.
- Вигуки висловлюють почуття, але не називають його та, зазвичай, потребують пояснення. Звуконаслідувальні слова позначають конкретні явища зовнішнього світу та зрозумілі без пояснень.
- Позначаючи природні звучання предметів і явищ, звуконаслідувальні слова, на відміну від вигуків, мають певне лексичне значення.
- Звуконаслідувальні слова широко використовуються у словотворенні: *buzz* (v) - дзижчати, гудіти, *buzz* (n) - гудок, сирена, зумер, *buzz* (n) (розм.) - телефонний дзвінок, *buzz-saw* (n) (амер.) - кругла пила.

- Продуктивність вигуків у словотворенні дуже невелика.
- Звуконаслідування рідко бувають ізольованими. Оскільки вони є частиною виразного фонду мови, у більшості випадків звуконаслідувальні слова є членами речення. Найчастіше вони виконують роль присудка.

Однак, незважаючи на суперечливі думки багатьох лінгвістів щодо розмежування таких явищ як звуконаслідування та вигуків, І. С. Торонцев запропонував виділити звуконаслідувальні слова в особливу категорію вигуків. Адже, звуконаслідувальні слова – категорія мови, яка служить для емоційно-образного уявлення усього живого, того, що рухається, звучить у дійсності. Не являючись словами-назвами, вони представляють дійсність образно, передають характер звукового прояву дії, його тон, ритм, тембр звичайними звуками мови [Торонцев 1999, с.5].

Отже, до основних характеристик звуконаслідувальних слів слід віднести те, що звуконаслідування позбавлені словотворчих і словозмінних форм, тобто в них відсутня номінативна функція та граматична оформленість. Це пов'язано з проблемою їх приналежності до тих чи інших частин мови. Одні вважають, що звуконаслідування є окремою частиною мови, інші – що воно подібно до вигуку. Однак, слід виділити положення А. Н. Тихонова, який, детально вивчаючи явище ономапопеї зазначив, що звуконаслідування слід виділити в самостійну частину мови, бо головна відмінність цього засобу полягає саме в акустичних характеристиках. Згідно його концепції, тривале відтворення однієї і тієї ж звуконаслідувальної одиниці призводить до формування єдиної звукової форми і постійного смислового навантаження. Таким чином, загальноприйняті звуконаслідування стають частиною мови нарівні з повноцінними словами .

1.2.2 Структурні різновиди звуконаслідувальних одиниць. Одним з термінів, що описують звуконаслідувальну структурну підсистему мови є термін «агломерат звуконаслідувальних одиниць». Агломерат звуконаслідувальних одиниць – скупчення звуконаслідувальних одиниць, тобто наявність декількох (двох і більше) ономапопей у відносно невеликому фрагменті тексту, об'єднаному загальною думкою [Розенталь 2000, с. 274].

У своїй роботі Л. А. Горохова виділяє основні характеристики агломератів звуконаслідувальних одиниць:

- зустрічаються у фрагментах текстів, об'єднаних спільною думкою;
- виконують спільну функцію у тексті;
- мають подібну ступінь реалізації звуконаслідувального значення ономапопів у складі агломератів [Горохова 2000, с. 71].

Найпростіші агломерати звуконаслідувальних одиниць складаються з двох ономапопів і зустрічаються найчастіше : *He accepted and we forced our way into the buffet where we **yelled**, stamped and waved our umbrellas for a quarter of an hour* [Jerome 1975, с. 113].

Існують також багатоскладові агломерати, які представляють собою скупчення трьох і більше ономапопів. За кількістю звуконаслідувальних одиниць у їх складі такі агломерати можна розділити на наступні групи :

- трискладові агломерати, напр. : *But even these other people's ears did not hear anything in the forest, except bird **chatter**, **knock** of woodpecker and even **ringing** of pine peaks* [Tolkien 1999, с. 89].
- чотирискладові агломерати, напр. : *I kept my eye on the two young students and followed them. When they **tittered**, I **tittered**; when they **roared**, I **roared*** [Jerome 1975, с. 128].

*He slept like stone, not hearing the even **noise** of pine trees, nor the **hoot***

*an eagle owl, **moaning** somewhere along the road, nor the distant **howling** of wolves - nothing of those obscure sounds that were full of dense and impenetrable, the darkness surrounding him tightly [Tolkien 1999, с. 10].*

- п'ятискладові агломерати, напр. : *A blizzard erupted in the middle of the night. Stirred, made a disturbing noise, **groaned**, **creaked** over the pine head. Clouds of prickly snow dragged on the ground. A **rustling** gloom danced over the **roaring**, **sparkling** flame [Thoreau 2001, с. 9].*
- більше п'яти елементів в агломераті, напр. : *I kept my eye on the two young students and followed them. When they **tittered**, I **tittered**; when they **roared**, I **roared**. I also threw in a little snigger all by myself now and then, as if I had seen a bit of humor that had escaped the others. [...] These other people also **tittered**, **roared** when the young men **roared**: as the two young men **tittered** and **roared** and exploded with **laughter** pretty continuously all through the song, it went exceedingly well [Jerome 1975, с. 137].*

Багатоскладові агломерати звуконаслідувальних одиниць широко застосовуються у текстах художньої літератури, при цьому кількість складових їх ономатопів може досягати значних розмірів [Горохова 2000, с. 58].

Крім того, за іншими ознаками словотворення, агломерати підрозділяються на 2 групи:

- гомогенні агломерати – скупчення однокореневих ономатопей : *"What's he want to **howl** like that for when I'm playing?" George would exclaim indignantly, while taking aim at him with a boot. "What do you want to play like that for when he is howling?" Harris would retort, catching the boot. "You let him alone. He can't help **howling**. He's got a musical ear, and your playing makes him howl" [Jerome 1975, с. 55].*

*"Mr. Wigg began to **chuckle** at that, but he caught sight of Mary Poppins's face and stopped the **chuckle** and continued" [Travers 1988, с. 10].*

- гетерогенні агломерати – скупчення звуконаслідувальних одиниць, не об'єднаних загальним коренем : *"Aren't you - you - going to get it out?" said George between his shrieks. But could not answer him at all for a while. I was laughing so, but at last, between my peals I managed to jerk out"* [Jerome 1975, с. 60].

"The forest hummed with faint sounds. The resinous tree stump smouldered giving off a mild fragrant smoke that reminded Alexei of incense. The small flames flickered, now burning brightly now dying down, causing the trunks of the golden pines and silvery birches to stand out in a circle of light and then to recede into the murmuring gloom" [Attridge 2000, с. 119].

Агломерати ономатопів несуть у тексті самостійне функціональне навантаження. При цьому існують деякі відмінності у функціонуванні гомогенних і гетерогенних агломератів.

Гетерогенні агломерати можуть слугувати :

- для створення у читача яскравого психоакустичного образу : *The tinkle of the rain could be heard in the distance and we knew it was coming our way* [Tolkien 1999, с. 89].

- для відображення градації звучання та зміни висоти, тембру або гучності звучання : *"Yes. What's the matter? "They shout back." Do not stop", you roar* [Jerome 1975, с. 109].

Гомогенні агломерати ономатопів, в свою чергу, можуть служити:

- для залучення уваги читача до певних індивідуальних особливостей героїв : *" Mr.Wrigg began to chuckle at that, but he caught sight of Mary. Poppyns's face and stopped the chuckle and continued "* [Travers 1988, с. 10].

- для порівняння та опису ситуацій : *"And George laughed - one of those irritating, senseless, crack-jawed laughs of his. They do make me so wild"* [Jerome 1975, с. 182].

"But even these sensitive ears heard nothing in the forest except the twittering and chirping of the birds, the **tapping** of the woodpecker and the even **rustle** of the pine tree tops.") [Friedman 2015, с. 3].

Звуконаслідувальні слова англійської мови привертають увагу дослідників завдяки кільком чинникам:

- Велика експліцитність (через порівняно невелике число флексій і афіксальних утворень.) В англійській мові ономотопи здебільшого складаються з одного кореня: *bang* (*n*); *plop* (*n*), або приєднують дуже обмежене число флексій (одну, рідше дві): *screamed*; *creaking*; *squeaker*, тоді як в українській мові звуконаслідувальні корені найчастіше оточені іншими морфемами та їх звуконаслідувальний характер у меншій мірі відчувається мовцем і слухачами (наприклад, *впас-ти*; *за-скрип-і-ти*, *ве-рес-кун*).

- Безперешкодний перехід звуконаслідувань з однієї частини мови в іншу: *hiss* (*v*) - шипіти - *hiss* (*n*) - шипіння; *ding-dong* (*v*) - дзвеніти - *ding-dong* (*n*) - дзвін.

- Орієнтованість англійської мови на відображення слухових відчуттів, тобто при описі ситуації на англійській мові мовець віддає перевагу звуковим сприйняттям, ніж зоровим [Росетти 1980, с. 91].

Досить численними є лексичні одиниці, які утворені повторами. Зокрема, А. А. Реформатський пише, що вони є найважливішими морфологічними засобами звуконаслідувальних слів. Повтори можуть бути повними (переважно звуконаслідувальні): *quack-quack* - «кря-кря» (про качок), *jug-jug* - «кляцання солов'я» або «звук мотора», *plod-plod* - «звук копит коня», *tick-tick* - «хід годинника»; та неповними (зі зміною голосною): *flick-flock*- «човгання ніг», *riff raff* - «набрід», *ping-pong* - «настільний теніс» [Реформатський 1990, с. 164].

Значна кількість звуконаслідувальних одиниць, що містять редуплікацію і чергування звуків (*quack-quack* - кря-кря, *plod-plod* - стукіт копит, *tick-tick* цокання годинника і т.п.). І. В. Арнольд поділяє їх на 3 групи: proper

reduplicative compounds (*hush-hush*-секретний, який не підлягає розголошенню, *quack-quack*- кря-кря); ablaut combinations (*chit-chat*-балакання, *pow-wow* займатися знахарством, церемонія чаклування); rhyme combinations (*razzle-dazzle*-суматоха) [Арнольд 2012, с. 214].

Таким чином, за структуру звуконаслідувальних слів відповідає поняття «агломерат звуконаслідувальних одиниць». Детальна класифікація структурних параметрів звуконаслідувань за Л. А. Горохової, дозволила встановити особливості їхньої будови. Існують як і найпростіші агломерати, які складаються з двох одиниць, так і багатоскладові агломерати, які можуть містити в собі більше п'яти одиниць. Саме багатоскладові агломерати найчастіше використовуються в художній літературі. Звуконаслідувальні слова також можуть подвоюватися завдяки повторам, чергуванню та редуплікації.

1.2.3 Звукосимволізм і звуконаслідування як складові звукозображальної системи мови. Важливе значення звукової організації мови відведене також звукосимволізму. Під звукосимволізмом розуміють «явище фонетичної підсистеми мови, яке уможливорює встановлення мотиваційного зв'язку між звуком і значенням слів, що має психічне підґрунтя : аналогію між різними відчуттями та образами у свідомості людини, зв'язок рухів, відчуттів та емоцій, різних ситуацій [Павлік 2001, с.190].

В європейській традиції термін “sound symbolism” включає в себе поняття як звуконаслідування, так і звукосимволізму. До підвидів звукосимволізму (ЗС) відносять : тілесний ЗС (використання певних звуків для вираження внутрішнього стану адресанта (зойки– *crying, yell*; кашель – *coughing*; ікота – *hiccups*); звуконаслідування – імітування (птахи імітують звуки людської мови); синестезія – акустичне зображення не акустичних явищ ("*His words cut the air like a dagger*" (Oscar Wilde, *The Picture of Dorian Gray*) "*Thy voice is like wine to*

me" (Oscar Wilde, *Salome*); умовний ЗС (асоціація за аналогією деяких фонем з певним значенням) [Cambridge Dictionary 1990].

Результати лінгвістичних експериментів засвідчують, що якщо звук здатний викликати асоціації на підсвідомому рівні, то добір звуків ц поетичному тексті не випадковий. Мета звукової побудови тексту – створити саме ті асоціації, які мав на меті автор [Friedman 2015, с. 33].

Однак В. М. Галич наголошує, що «звукове оформлення слова має личити значенню не тільки в асоціативному, але й чисто естетичному плані». Тобто, крім звукових елементів, що можуть безпосередньо вказувати на зміст повідомлення, існують елементи з «прихованим» символічним змістом [Галич 2001, с. 62] .

Ще з часів Античності увагу мислителів привертала змістовна значущість окремих звуків. Платоном було здійснено першу спробу провести паралелі між звуками і поняттями, які ними виражаються. Звуки набули певних значень: R виражало рух, прорив, дрижання; I – щось вузьке; A, E – дуже великі за розмірами предмети; L – гладкість, ковзання, полірування [Алиева 2009, с. 80].

У вивченні звукосимволізму вітчизняними та зарубіжними ученими можна виділити три головні напрямки:

- накопичення та дослідження широкого лінгвістичного матеріалу, особливо в галузі давніх та сучасних східних та західних мов (Є. Д. Поліванов, В. І. Абаєв, А. Н. Журинський);

- психолінгвістичні експериментування (Є. В. Орлова, В. В. Левицький, О. П. Журавльов, А. С. Штерн);

- вивчення вияву дії звукосимволізму в різних функціональних сферах (наприклад, у художньому мовленні), на різних рівнях мови (фонетичному, лексичному, морфологічному); здійснюються постійні спроби теоретичного осмислення того матеріалу, що є в розпорядженні сучасної лінгвістики та психології (Д. М. Шмельов, М. В. Панов, О. О. Леонтьєв).

Три типи знакових відносин між звуковою та змістовною стороною мови були представлені В. фон Гумбольдтом. До першого класу належать слова, які повністю відтворюють звуки продуковані предметом. Цей спосіб позначення понять був визначений як «живописний»; звуковий ряд мовного знаку створює слуховий образ. Другий клас слів базується на символічному зв'язку. Він базується на наслідуванні «не безпосереднього звука або предмета, а деякої внутрішньої властивості, притаманній їм обом» [Гумбольдт 2000, с. 107].

Окремі звуки породжують для слуху такий образ, який підкріплюється враженнями, отриманими безпосередньо від предмета зовнішнього світу. В третю групу виділені слова, які є близькими не лише за звучанням, а й семантично [Потебня 1995, с. 186].

Явище звукосимволізму тісно пов'язане з поняттям іконічності. Традиційно іконічність розуміють як властивість мовного знаку, що виявляється в наявності матеріальної (звукової, зображальної) або структурної подібності між планом вираження та планом змісту. Звукосимволічна іконічність визначається як обов'язковий, не довільний, фонетично мотивований зв'язок між фонемами мовних знаків і якостями денотатів, який «лежить в основі номінації» [Козлова 2013, с. 77].

Згідно з семіотичною концепцією С. В. Вороніна диференціюють первинне звуконаслідування (справжня імітація природних звуків) і вторинне звуконаслідування. Вторинне звуконаслідування полягає у тому, що «зовнішньо «іконічні» вирази, що фактично є результатом умовності, забезпечують їх упізнаваність завдяки зв'язку з нечітко зазначеним експресивним типом, що дозволяє створювати різні варіанти». Під звуконаслідуванням слід розуміти використання слів, звукова оболонка яких відповідає звуковим особливостям предметів і явищ, якими спілкуються у мові [Воронин 2004, с. 308].

Таким чином, проаналізувавши різні підходи щодо класифікацій знакових відносин між звуковою та змістовною стороною, слід відокремлювати

звуконаслідування від звукосимволізму. Під звуконаслідуванням слід розуміти використання слів, звукова оболонка яких відповідає звуковим особливостям предметів і явищ, що ними експлікуються у мові.

Звукосимволізм, як один із засобів реалізації іконічності, об'єктивується в словах «фонетично (примарно) мотивованих незвуком», іншими словами мотивований зв'язок між планом вираження і планом змісту базується на незвуковій (не акустичній) характеристиці денотата, предмета позамовної дійсності.

1.2.4 Особливості семантики звуконаслідувань. Дослідники вважають, що метою звуконаслідування є створення у читача ефекту «звукової присутності». Взагалі, історично ономапопея широко використовується саме у віршованих формах – адже гра з ритмом і звучанням є невід'ємною частиною віршування, а тому, і підґрунтям для звуконаслідування. Найчастіше вживається у поезії, оскільки поети прагнуть передати найрізноманітніші слухові враження за допомогою цього метода, і подібних прикладів існує безліч. Однак, інколи елементи звуконаслідування можна зустріти і в прозових формах для утворення повного стилістичного ефекту [Якобсон 1991, с. 142].

Ми вважаємо, що ономапопеї більш притаманні творам для дітей молодших вікових груп, яким вони допомагають краще усвідомити власний зв'язок із навколишнім середовищем. Водночас, С. С. Шляхова стверджує, що «поява звуконаслідувань у творах, розрахованих на аудиторію старшого віку, обумовлюється їхньою роллю потужного засобу мовної гри й створення комічного ефекту». Надзвичайно цікавим для фахівців – лінгвістів є той факт, що звуки подібних природних середовищ та одних і тих самих тварин відтворюються в різних мовах різними способами, що, очевидно, залежить від наявних у певній мові фонетичних засобів [Шляхова 2010, с. 180].

Особливості культури та географічного середовища існування певного народу визначають склад характерних для мови звуконаслідувальних слів відповідної мови. Самі цим зумовлюється специфіка англійських ономатоів. Зокрема, це можуть бути ономатопи, які передають звуки тварин, птахів, звуки природи, вітру, моря.

Для того, щоб краще розуміти, як визначати та розмежовувати ономатопеї, потрібно знати до якого типу вони відносяться, відповідно до нижченаведених класифікацій. Звідси, науковці поділяють звуконаслідувальні слова за джерелом звуку:

- 1) animals (тварини): *to low* – мукати, *to howl* – вити;
- 2) birds (птахи): *pigeons* (голуби) – *coo*(воркують), *owls*(сови) – *hoot*(кричать);
- 3) insects (комахи): *buzz*;
- 4) nature (природа): *to blast* – поривчасто дути, *to bubble*– булькотати;
- 5) human (звуки, утворені діями людини) [Ebbot 2000, с.102] .

У працях деяких вчених (І. В. Арнольд, І. Р. Гальперін та В. В. Фатюхін), зустрічається більш детальна класифікація таких груп. Зокрема, вони виділяють 5 семантичних груп (субполів) :

- 1) звуки природних явищ і представників тваринного світу;
- 2) звуки неживих предметів;
- 3) артикуляційні звуки, що передають фізіологічні процеси, здійснювані мовними органами людини;
- 4) звуки людини як біологічної істоти;
- 5) семантична група сприйняття звуку. Далі кожному групу розглядають як окреме семантичне поле, оскільки вона ієрархічно структурується на більш дрібні складові.

Семантична група звуків природних явищ і представників тваринного світу складається з 2 підгруп. Підгрупа 1 включає:

- 1) звуки дощу, граду (*хльостати; hammer*);
- 2) звуки струмка, водоспаду, хвиль (*дзюркіт; bubble*);
- 3) звуки грому (*гриміти; grumble*);
- 4) звуки вітру (*вими; roar*);
- 5) звуки дерев, листя, трави (*шелестіти; rustle*);
- 6) звуки, утворені від дотику з поверхнею (*мон-мон; stomp-stomp*).

Підгрупа 2 включає зооніми, що наслідують звуки живих істот, а саме тварин та птахів [Воронін 2004, с. 237].

Зазначена підгрупа включає:

- 1) звуки свійських тварин і птахів (*мукання; bellow*);
- 2) звуки диких тварин і птахів (*щебет; roar*);
- 3) звуки комах, земноводних і плазунів (*кумкання; croak*);
- 4) ономатопеїчні назви деяких птахів (*свистун; kittiwake*).

Семантична група звуків неживих предметів складається з 5 підгруп:

1) *звуки контактуючих матеріалів*: а) звуки від руху повітря (*свист; swish*); б) звуки вогню і горіння (*тріск; crackle*); в) звуки скла, металу, рідини (*дзенькіт; jangle*); г) звуки ламких предметів, а також предметів, що вибухають (*тріск; pop*); д) звуки ударів і падіння предметів (*шльопання; bump*); ж) звуки тертя (*скрип; grate*);

2) *звуки приладів і механізмів*: 1) звуки дзвонів і годинника (*бій; knell*); 2) звуки електричних і електронних приладів (*гудіння; bleep*); 3) звуки механізмів і різних механічних пристроїв (*брязкіт; snap*); 4) звуки музичних інструментів (*twang* звук гітари, *оотраh* звук туби); 3. *звуки сигнальних пристроїв як репрезентація сигналофери*.

Підгрупа 3 включає: 1) сигнали транспортних засобів (*гудок; honk*); 2) радіо і телефонні сигнали (*гудок; pip*); 3) звуки сирен (*вимтя; blare*); 4. *звуки транспорту*: 1) звуки двигуна, який працює (*кашляти; putput*); 2) шум рухів

(гудіння; тигтир); 5. звуки зброї: 1) звуки куль, снарядів (*свистіти; whiz*); 2) звуки стрілянини, вибухів (*гуркіт; thunder*) [Воронін 2011, с. 85].

Іншу класифікацію запропонував І. Р. Гальперін:

- 1) пряма оноματοпея;
- 2) непряма оноματοпея.

Пряма оноματοпея відображається в словах, що імітують звуки природи : *ding-dong – дінг-донг* (звук, який імітує безперервний дзвін спиць у колесі й може означати шум, стукіт). Всі ці слова мають різний ступінь звуконаслідувального значення. Одні відразу вказують на джерело звуку, а інші вимагають певних зусиль і уяви для розуміння. Також деякі з цих слів можуть бути використані в переносному сенсі : *ding-dong struggle* (завзята боротьба); *непряме звуконаслідування* – комбінація звуків, яка вживається для вираження слова як відлуння його значення.

Приєм використовується для створення настрою, відповідного змісту або наміру автора, а також з метою створення чуттєвого образу, передачі звуків природи, музики та ін. Наприклад: "*And the silken, sad, uncertain rustling of each purple curtain*". «*І шовковий, і сумний, непевний шелест кожної багряної завіси*», де повторення звуку [с] передає шелест завіси [Гальперін 2010, с. 128].

Згідно класифікації Р. О. Якобсона, звуконаслідувальні слова поділяються на 4 типи:

- 1) оноματοпея пряма (наслідувальна, елементарна, реалістична);
- 2) оноματοпея непряма, комплексна;
- 3) оноματοпея як абстрактно-шумове і несвідоме вираження складних і таємничих рухів нашої сприйнятливості;
- 4) психічний акорд з декількох оноματοпей, тобто злиття двох або трьох абстрактних оноματοпей [Якобсон 1991, с. 111].

За класифікацією В. Скалічки можна виділити декілька важливих для звуконаслідувань компонентів:

1) *акустичний компонент*, який має місце в будь-якому звуконаслідувальному корені, і на базі якого розвиваються значення мовлення, звучання;

2) *оптичний компонент руху*, адже звук завжди з'являється в результаті руху;

3) *компонент присутності* діючої особи та частин тіла, що створюють звук; звісно у звуків неживої природи подібні зв'язки зазвичай слабкіші, проте вони теж відіграють певну роль у формуванні етимологічних типів;

4) *емоційний компонент*; він присутній у будь-якому слові, проте у звуконаслідуванні він проявляється не тільки як результат фонетичної аномалії, також він пов'язується з природою звуконаслідувань, що сприймаються як незвичний факт [Скалічка 2000, с. 410].

Звуконаслідувальні слова також являються сигналами, «які підпорядковуються іншим законам, на відміну від звичайних слів». Вони приблизно імітують природні шуми і звуки. Зазначена приблизність пояснюється тим, що звуки людської мови входять в інший ряд порівняно з іншими звуками в природі, а наші органи мови не в змозі точно відтворити їх: *too (-too) -ту-уу* (наслідування гудіння ріжка): *hoot* - кричати, ухати (про сову), гудіти (про ріжок); *bleep* - звук передавача на порту супутника: *guggle* - булькати (про рідину, яка витікає з пляшки), видавати здавлений звук (під час сміху) [Трофімова 2000, с. 156].

На думку С. В. Вороніна, «звуконаслідувальні слова утворюються за допомогою звуків живої розмовної мови, причому більшість цих слів входять в словник цієї мови і вживаються на тих же правах, що й інші слова». А з точки зору В. Вундта, звуконаслідування являє собою «не генезис мови, а лише побічний результат, асоціацію між об'єктивним процесом і звуковим позначенням. Живе враження породжує засноване на рефлексі руху органів артикуляції, звуковий жест, який адекватний об'єктивному роздратуванню».

Звуки викликають у людини цілком певні, стійкі і для всіх подібні враження незвукових властивостей [цит. за: Красовська 2004, с. 118].

Обговорюючи поняття звуконаслідування, П. Бредін пропонує дати визначення звуконаслідуванню як назві відносин між мовцем і прелметом. Він констатує, що «зв'язок породжує імена: імітацію, відлуння, він відображає, повторює, відповідає, звучить, висловлює, підсилює і має природну або пряму взаємодію із значенням та джерелом звуку».

Три види звуконаслідування виділяє П. Бредін. Це пряме звуконаслідування, асоціативне звуконаслідування та зразкове (ілюстративне) звуконаслідування. Класифікація за П. Бредіном була розроблена на основі зв'язку між мовним звуком і значенням [Bredin 1992, с. 163].

Перший тип – *пряма онтомотопея*. Це слово, яке аналогічно повторює звук об'єкта. П. Бредін стверджує, що для цього типу існують необхідні критерії: 1) значення слова відноситься до певного класу звуків; 2) звук слова нагадує звуки, відтворювані певними учасниками цього класу. Прикладами прямого виду онотопеї є *bang* (звук вибуху), *cluck* (квохкання), *hiss* (шипіння).

Звуки цього типу мають акустичне відношення до об'єктів, з якими вони пов'язані. Ця схожість в деяких звуконаслідувальних словах відрізняється за ступенями акустичної повторюваності. Деякі слова можуть мати або високу, або низьку ступінь повторення.

Другий тип – *асоціативне звуконаслідування*, яке стосується звуків, пов'язаних з об'єктами, що позначає слово. Як зазначає дослідник, асоціація тісно пов'язана з акустичною подібністю. Такі слова, як *cuckoo* (кувати) та *whip* (хльостати), відносяться до даного виду звуконаслідувань.

Цей тип звуконаслідувань передбачає два рівні умовності: 1) умовний зв'язок між предметом і звуком. Слово *bubble* (кипіти, пузиритися) не нагадує об'єкт, який він позначає, але має схожість з звуком бульбашки.

2) загальноприйнятий зв'язок між іменем слова і предметом, що позначається. Наприклад, *cuckoo* (зозуля) називає пташку, а не певний звук.

Третій тип – *зразкова (ілюстративна) ономапопея*, яка пов'язана зі словами, що висловлюють значення у фізичній роботі. Слова класифікуються на підставі кількості та характеру зусиль, які ви докладаєте, висловлюючи свої слова. Так, наприклад, *nimble* (спритний) і *dart* (кидати, метати) потребують менше зусиль порівняно зі словами *sluggish* (інертний, млявий) і *slothful* (ледачий, пасивний). Всі ці слова є прикметниками, які визначають здатність рухатися, але вони відрізняються кількістю зусиль, що передаються їх значенням. При подальшому аналізі, слова *nimble* (спритний) і *dart* (кидати, метати) є синонімами, що володіють властивістю, яка пов'язана зі швидкістю. З іншого боку, слова *sluggish* (інертний, млявий) і *slothful* (ледачий, пасивний) мають якість сповільненого значення. Вони відображаються у значенні повільного, пасивного та потрібно набагато більше слів, щоб передати детальне значення цих слів, на відміну від інших двох [Gineason 2001, с. 284].

Кількість ономапопей в кожній мові різна. Зазвичай, неможливо визначити їх конкретне число. Як правило, існують загальноживані звуконаслідувальні слова, які навіть можуть бути занесені в словники, як : *klopp klopp*– цок цок, такі власне авторські звуконаслідування: *RRrrRRrrRRoom-ER-ER-ER*– шкільний автобус. Авторські звуконаслідування є оказіональними, вони допомагають автору більш точно зобразити звукову картину того, що відбувається на власний розсуд. При цьому, розкривається своєрідність характеру особистості героя, яка виражається в особливостях його мови. Письменники використовують ономапопи для посилення акустичного фону описуваної сцени, для вираження відчуттів героя [Kuhn 2017, с. 21].

Спостереження над стилями художньої літератури показують, що звуконаслідування служать автору не тільки для образного уявлення дійсності, а й для вираження свого відношення до рис характеру, персонажів, людським

вчинкам. Вони виконують, таким чином, роль своєрідних модальних слів. Світогляд автора, його творча індивідуальність, обраний ним жанр визначають як метод використання звуконаслідувань, так і їх підбір.

Варто звернути увагу на те, що професор Дерек Ебботт намагався зібрати в одну таблицю звуконаслідування тварин в різних мовах. До таблиці увійшли слова, які позначають звуки різних за розміром та за типом тварин. Це як звуки домашніх тварин, так і звуки диких тварин. У таблиці чітко розмежовуються значення цих звуків на англійській та українській мовах. Д. Ебботт вважає, що звуконаслідування тварин – область «академічної зневаги». Багато словників просто не включають звуконаслідування, вважаючи їх надто «дитячими» і «несерйозними» [Ebbot 2000, с. 172] (див. Додаток А).

Таким чином, сучасні практики та теоретики мовознавства розподіляють ономатопи, узагальнюючи їх за двома класифікаціями: за походженням та за використанням.

Світ звуків, який зустрічається нами в природі, дуже багатий і різноманітний. Фонетична ж структура будь-якої мови значно бідніша. Мова намагається передати звуки різними способами. Все це призводить до того, що звуконаслідувальні слова на відміну від інтелектуальних слів, мають особливу фонетику, яка не властива звичайним словами мови. Природні звуки дуже різноманітні: деякі дуже складні, інші прості. Звуконаслідувальні слова внаслідок цього передають звуки природи неоднаково. Одні звуки передаються досить точно, інші – лише приблизно [Максимов 2004, с. 22].

Проблема зв'язку звуку зі значенням привертала увагу таких дослідників, як Хома Аквінський, Жан-Жак Руссо, Рене Декарт та ін. У Росії на зв'язок звуку та значення звертав увагу М. В. Ломоносов. У період з XII до XIX ст. вивчення ономатопеї та звукосимволізму відбувається переважно в контексті ономатопеїчної (звуконаслідувальної) і вигукової теорії походження мови. У зв'язку з цим слід назвати, передусім, роботи Т. В. Лейбніца, І. Г. Гердерга,

В. Гумбольдта, В. Вунта і Г. Пауля, у яких по-різному розвивається теза про зв'язок між звучанням слова та його значенням [Іллічов 1992, с. 220]. Слід зазначити, що більшість своїх узагальнень ці дослідники будували на досить обмеженому фактичному матеріалі, розширюючи й абсолютизуючи принцип звуконаслідування.

У працях сучасних мовознавців, що досліджують проблему походження мови, ономаіопея та звукоіимволізм займають значне місце. Серед найважливіших слід назвати дослідження Р. Пейджета та його послідовників А. Йоханнесона, А. Г. Спиргіна, В. В. Бунала. Найтіснішим чином пов'язане дослідження питань звукової зображальності та походження звуків у працях Д. В. Бубриха, А. М. Газова-Гінзберга та ін. При цьому увага дослідників звертається передусім на звуконаслідувальні слова як на наочний приклад мотивованості мовного знака : «При більш уважному розгляді виявляється, що майже будь-яке слово, що називає звук чи предмет, який звучить, так чи інакше з цим звуком пов'язане звуковою формою» [Кондрашов 1991, с. 148].

Також Р. С. Гінзбург надає стемову класифікацію ономаіопічних слів за структурою та пояснює її вплив на значення тієї чи іншої семантичної одиниці в англійській мові [Гінзбург 1990, с. 55] (див. Додаток Б). Згідно з цією класифікацією, як наголошує науковець, слова можуть писатися суцільно або через дефіс. Звуконаслідувальні слова даної класифікації активно використовуються авторами художніх текстів, розповідей, романів. Також, вони розповсюджені у текстах для дітей.

Склад і фонетичне оформлення звуконаслідувальних слів в різних мовах теж дуже сильно відрізняється. Це часто пов'язано з географічним розташуванням країн, а також з культурними особливостями народу-носія мови. Наприклад, в одній із численних мов індіанців Південної Америки існує звуконаслідування «торотай», що імітує звук стріли, що летить. В іншій мові індіанців є слово «тхее», що передає звук, який утворюється, коли каное

вдаряється об берег. В одній з мов Папуа Нової Гвінеї є звуконаслідування для позначення шуму моря : «Море опускається і піднімається: буху бахаі». А в одній північно африканській мові є спеціальне слово, що позначає звук тиші: «халь» [Мюллер 2001, с. 17].

Отже, існує багато різноманітних класифікацій ономатопоєй та кожна з них доводить важливість цього явища у процесі творення мови. Класифікації засновані на різних принципах : за спільними тематиками, на основі зв'язку між мовним звуком і значенням, за фонетичним оформленням, за структурою, за походженням та використанням. Простою та зрозумілою є класифікація П. Я. Гальперіна за значенням звуконаслідувань. Значення може бути прямим та непрямим та за допомогою його класифікації це можна виявити дуже просто. Найпоширенішою з класифікацій слід вважати класифікацію С. В. Вороніна, оскільки вона містить в собі широкий спектр звуконаслідувань саме за семантичним принципом. До його класифікації входять різновиди звуків живих предметів, природи, також містяться звуки неживих предметів. Саме ця класифікація була використана нами у ході нашого дослідження.

1.3 Функції звуконаслідувань у художній літературі

Як один з найпотужніших експресивних засобів мови, звуконаслідувальна лексика широко використовується у художніх текстах. Характеристика та аналіз звуконаслідувань, їх роль у творі залежить від функції, виконуваної ними у тексті [Raevska 1992, с. 295].

Л.А. Горохова виділяє наступні функції ономатопоєв в художній літературі:

- звукообразувальна функція;
- дескриптивна функція;

- функція ідентифікації;
- функція характеризування персонажів;
- функція інтенсифікації емоційного впливу;
- функція симпліфікації;
- функція економії мовних засобів;
- естетична функція;
- експресивна функція. [Горохова 1996, с. 14]

Найдосконаліше розкриває феномен ономатопої **звукобразувальна функція**, оскільки звуконаслідувальні слова – це один з найголовніших засобів зображення звучання в мові. Дана функція передає психоакустичні параметри звуконаслідувань, зображуваних у тексті.

Наприклад : "*When suddenly, **thump, thump!** Down she came upon a heap of sticks and dry leaves and the fall was over*". Ономатоп "*thump*" означає гучний звук удару або падіння чогось важкого, різкий і сильний тріск, шум від падіння , поштовху, вибуху, в залежності від контексту.

Другою за значущістю і частотністю є **дескриптивна (описова) функція** ономатопів. Ця функція безпосередньо пов'язана з попередньою і частково перетинається з нею. Однак, в даному випадку звуконаслідувальні слова служать не просто для зображення звучання, а для опису того чи іншого об'єкта або ситуації. Наприклад : "*Many of the old houses, round about, speak very plainly of those days when Kingston was a royal borough, and the long road to the palace gates was gay all day with **clanking** steel ... and **rustling** silks and velvets, and fair faces*" [Горохова 1996, с. 35].

Слова *clank* (брякати, дзвеніти) та *rustle* (шелестіти) передають атмосферу того часу, коли Кінгстон був місцем перебування двору, звуконаслідувальні слова допомагають більше передати ту атмосферу та описати епоху.

Функція ідентифікації полягає у тому, що у ряді випадків вживання звуконаслідувальних слів в тексті дозволяє адресату ідентифікувати об'єкт (джерело звуку) за його звучанням [Laing 2014, с. 12]. Можливі два варіанти ідентифікації:

1) об'єкт (джерело звуку) не названий в тексті. У цьому випадку адресат може спробувати самостійно ідентифікувати об'єкт, спираючись на власний екстралінгвістичний досвід : "*A bird, disturbed from its slumbers, **twitters** (цвірінькати, щебетати) and **flaps its wings***" (махнути крилами). Назва птахи не дається в тексті; замість цього наводиться її крик як ознака, яка, імовірно, сприяє її ідентифікації. Передаються основні психоакустичні характеристики, які допомагають визначити джерело звуку [Іллічов 1992, с. 220].

2) джерело звуку від самого початку зазначено у тексті. У цьому випадку адресат отримує можливість зіставити найменування об'єкта зі звуком, який цей об'єкт створює, що забезпечує його більш точну ідентифікацію: "*The revolver would look better still her left hand. Like this. She knitted her brows as far as they could go, compressed her lips, aimed at the mirror and pressed the trigger. The room **rang**, with a deafening **report*** (гуркіт). "

Функція характеризування персонажів. Найчастіше звуконаслідувальні слова використовуються в художньому тексті для непрямой характеристики особистості героя і його емоційного стану в тій чи іншій ситуації. У цьому випадку значення ономатопу у тексті включає, крім звукозображення, соціальні, професійні чи особистісні характеристики персонажа [Hinton 1994, с. 8]. Тому автору необхідно враховувати не тільки психоакустичні властивості ономатопу, як у всіх вищеназваних випадках, але і здатність звуконаслідувального слова передавати манеру мови, особливості поведінки, емоційний стан людини або тварини.

Функція інтенсифікації емоційного впливу полягає у тому, що окремі ономатопи можуть вживатися в тексті для створення певної «атмосфери», тобто

посилення емоційного впливу на реципієнта. При цьому широко використовуються такі прийоми, як асонанс і алітерація, підбір співзвучних звуконаслідувань і т.п [Nida 1997, с. 64]. У даному випадку матеріальна форма слів програмує певні асоціації: "*He opened his eyes and strained his ears so hard that they began to **buzz** (гудіти), took out his pistol and sat stock - still startling at the sound of a falling cone, the **crunch** (тріск, хрускіт) of the night-hardened snow and the low **ripple** (дзюрчати, струменіти) of the tiny springs that ran from under the snow.*"

Значення **функції симпліфікації** полягає у тому, що на ранніх етапах оволодіння мовою дитина шукає у слові буквальне відображення дійсності. У звуконаслідуваннях найвиразніше виражено зв'язок образу звучання слів з образом зображуваного предмета.

Тому найменування за допомогою звуконаслідування для дитини легше і природніше. Дорослі, спілкуючись з дітьми, також використовують так звану «дитячу» мову, тобто свого роду спрощену мовну процедуру; тому вживання звуконаслідувань є характерною особливістю усного спілкування між дитиною і дорослим [Максимов 2004, с. 36]. У письмовому тексті художньої літератури ономатопа виконують симпліфікуючу функцію. Характерними рисами таких звукових комплексів є простота артикуляції, значний ступінь подібності з денотатом, редуплікація і аблаут: "*And an hour - **tick-tock** - has sixty whole minutes in it*".

Функція економії мовних засобів. Використання ономатопів дозволяє у ряді випадків уникнути багатослів'я. Звуковий образ, створюваний ономатопом, замінює утвореного з декількох слів опису звучання або дії (процесу), пов'язаного з цим звучанням. Так, англійські звуконаслідувальні дієслова часто вживаються як дієслова адвербіального значення, тобто позначають дію і одночасно самі ж характеризують його з боку звучання: "*He banged the hell out of the room*".

В основу **естетичної функції** покладено те, що звуконаслідувальні слова є потужним засобом створення художнього образу. Найбільш часто оноματοпи використовуються у метафорі і в порівняннях, рідше – в метонімії (головним чином у стилістично зниженій лексиці) : "*The poor little thing was snorting like a steam engine when she caught it...*" [Harris 1990, с. 71].

Експресивна функція. Звуконаслідувальні слова часто виступають як засіб суб'єктивного вираження, ставлення мовця до змісту або адресата мови. У рамках експресивної функції можна виділити 3 підфункції :

1) емоційну (вираз будь-якої емоції або почуття); 2) оцінюючу (вираз схвалення або несхвалення); 3) власне експресивну (посилення того, що називає дане слово або інше синтаксично пов'язане з ним слово). Власне експресивна підфункція присутня практично у всіх випадках вживання оноματοпів. Емоційна і оцінююча підфункції представлені не завжди [Attridge 2000, с. 132].

Однак, зазвичай, ступінь реалізації звуконаслідувального значення оноματοпів, зображених через експресивну функцію варіюється від нульового до мінімального, так як на перший план висувається вже не зображення того чи іншого звучання, а вираз емоції, оцінки та експресії. Тому при виборі звуконаслідування необхідно враховувати, насамперед, стилістичне і емоційне забарвлення слова : "*That's all right. We can smoke till they start **screaming** at us*" [Rump 1990, с. 6].

Таким чином, вживання оноματοпу у художньому тексті знаходиться в безпосередній залежності від виконуваної ним функції. Звуконаслідувальна лексика в англійській мові являє собою великий і надзвичайно цікавий матеріал для лінгвістичного дослідження. Тому, звуконаслідування як мовне явище необхідно чітко відмежовувати від суміжних мовних явищ. Йому необхідно виділити окреме місце у великій системі мови.

Звуконаслідування, як і інші категорії мови, мають свою історію, пов'язані з усією системою і структурою мови. Разом з розвитком мови і мислення, у

зв'язку зі зміною фонетичної системи мови, його граматики і лексики змінюється зовнішня (звукова) і «внутрішня форма» звуконаслідувань, їх склад, характер і функції в мові.

Окремої уваги заслуговує явище звукосимволізму, яке доповнює поняття звуконаслідування та тісно з ним пов'язано. Звуковий образ слова репрезентує додаткову інформацію, підтримує семантичне ядро значення мовних знаків.

РОЗДІЛ 2

РЕАЛІЗАЦІЯ СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНИХ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНИХ ПАРАМЕТРІВ ЗВУКОНАСЛІДУВАНЬ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛІЙСЬКОМОВНИХ ХУДОЖНІХ ТЕКСТІВ ДЛЯ ДІТЕЙ)

2.1 Актуалізація структурних параметрів звуконаслідувань

Відомо, що явище ономапопеї привертає увагу багатьох дослідників та широко використовується у художній літературі, особливо дитячій. Звуконаслідувальні слова використовуються авторами в основному для описів, а також для вираження емоційного стану і відчуттів героя. Для того, щоб краще розуміти доцільність вживання того чи іншого звуконаслідувального слова, читачеві необхідно орієнтуватися у структурній системі звуконаслідувальних слів.

Як вже зазначено, за структуру ономапопів відповідає таке поняття як «агломерат звуконаслідувальних одиниць» – скупчення одиниць, тобто наявність декількох (двох і більше) звуконаслідувальних слів у відносно невеликому фрагменті тексту, об'єднаному спільною думкою [Горохова 1998, с. 102].

Проаналізувавши такі художні тексти дитячої літератури як : "The Jungle Book" та "Indian Tales" Редярда Кіплінга, роман "Alice's Adventures in Wonderland" Льюїса Керола, збірки "Lafcadio, the lion who shot back" та "Where the sidewalk ends" Шела Сільверстейна, "Adventures of Huckleberry Finn" Марка Твена, "The Sea Wolf " Джека Лондона, ми виявили багате структурне розмаїття

звуконаслідувань. Специфікою художніх текстів для дітей є те, що автори за допомогою звуконаслідувальних слів наближують маленьких читачів до сюжету та атмосфери своїх історій, яскравіше передають характери та образи героїв.

Перш за все, найбільш вживаними є двоскладові або найпростіші звуконаслідування, які виражаються у двох словах та можуть позначати схожі або протилежні явища. Наприклад, у відомій казці Льюїса Керола «Аліса у країні див», зустрічається вживання двоскладового агломерату звуконаслідувальних одиниць :

*"Alice was sorry for this, as she wanted to hear the news too. However, instead of **whispering**, he simply **shouted** as loud as he could, "They're at it again!"* [Carroll 2008, с. 73]. Слова *whispering* (шепотіння) та *shouted* (кричати) висловлюють протилежні значення та підкреслюють їх контраст.

*"Not like cats! " **cried** the Mouse, in a **shrill**, passionate voice. "Would YOU like cats if you were me?"* [Carroll 2008, с. 101]. Агломерат включає в себе дві лексеми: *cry* і *shrill* для більшої передачі емоцій миші, яка наспраді дуже боялася кішку.

Багате різноманіття двоскладових звуконаслідувальних слів зустрічається також у казці «Мауглі» Редьярда Кіплінга:

1) *"Listen, man-cub," said the Bear, and his voice **rumbled** like **thunder** on a hot night"* [Kipling 2014, с. 15]. Голос ведмедя порівнюється з гуркітом грому, він дуже розгніваний, тому автор вирішив підкріпити слово *rumble* явищем грому, адже слово *thunder* завжди асоціюється з чимось серйозним та гучним. Слід додати, що автор використав непряму оноματοпею.

2) *"He had hardly spoken when a shower of nuts and twigs spattered down through the branches; and they could hear **coughings** and **howlings** and angry jumpings high up in the air among the thin branches"* [Kipling 2014, с. 20]. Автор зробив наголос на реакцію тварин, а саме мавп, які з ревінням почали кидати

горіхи та уламки гілок і виражати невдоволення та обурення за допомогою звуконаслідувальних слів.

3). "*Then they would **howl** and **shriek** senseless songs, and invite the Jungle People to climb up their trees and fight them*" [Kipling 2014, с. 26]. Р. Кіплінг вживає два слова, а саме *howl* та *shriek*, яких достатньо, щоб показати рівень розвитку та поведінку тварин. Вони конфліктні неприборкані та дуже галасливі.

4). "*In the other, the bulls and the young bulls **snorted** and **stamped***" [Kipling 2014, с. 43]. У казці Р. Кіплінга «Тигр, тигр!», автор також зображає тварин, зокрема буйволів, яким притаманні такі звуки як фиркання, вони дуже масивні, тому рухаються повільно, з шумом та тупотінням.

5). "*The herd **splashed** through the pool he had just left, **bellowing** till the narrow cut rang*" [Kipling 2014, с. 48]. Стадо буйволів із шумом пробігло через ставок, у якому щойно був тигр, розплескуючи воду, та з ревінням тривоги та переживання.

6). "*All that while he floundered in and out of the water, and **coughed** and **grunted** and crawled up the beach and took catnaps on the sand, and went back again, until at last he found that he truly belonged to the water*" [Kipling 2014, с. 63].

Даний приклад агломерату включає у себе дві лексеми *coughed* та *grunted* та характеризує звуки втомленого морського котика, який постійно то залазив у воду, то виходив з неї, роблячи спроби залізти якомога вище на берег.

Серед багатоскладових агломератів, які представляють собою скупчення трьох і більше оноματοпів, у художній літературі було виявлено наступні їх групи:

1). **трискладові агломерати**, наприклад у казці «Аліса у країні див» зустрічається декілька прикладів таких типів агломератів : "*The little **voice** **sighed** deeply; it was very unhappy, evidently. Alice would have said something pitying to comfort it. "If it would only **sigh** like other people!" she thought*" [Carroll 2008, с. 74]. Звук зітхання підкреслює рівень розчарування дівчинки.

- *"His escort would rush him up a tree till he felt the thinnest topmost branches crackle and bend under them, and then with a cough and a whoop would fling themselves into the air outward and downward, and bring up, hanging by their hands or their feet to the lower limbs of the next tree"* [Kipling 2014, с.39].

Для того, щоб колоритніше описати процес переслідування, автор додає тріск гілок, які відчуває під собою Мауглі під час викрадення і переможні крики мавп, які досягли своєї мети.

- *"The cattle move and crunch, and lie down, and move on again, and they do not even low, they only grunt"* [Kipling 2014, с. 73]. У казці «Тигр, тигр» Редьярд Кіплінг детально описує процес життєдіяльності свійських тварин, вони жують їжу, мичать, фиркають. Автор представляю різноманіття звуків тварин для того, щоб читачі краще поглиблювались у сюжет казки.

2). Мають місце і **чотирискладові агломерати**, наприклад у казці «Мауглі» Редьярда Кіплінга :

"I kept my eye on the two young students and followed them. When they tittered, I tittered; when they roared, I roared" [Kipling 2014, с. 68].

"There were the yells and chatterings and scufflings, and Bagheera's deep, hoarse cough as he backed and bucked and twisted and plunged under the heaps of his enemies" [Kipling 2014, с. 51].

Автор додає більше звуконаслідувальних слів, щоб найяскравіше зобразити динаміку бою, запеклої боротьби Багіри, цокання, шипіння, човгання описувалися спритні рухи та бурхливі емоції.

3). Трапляються й **п'ятискладові агломерати**, наприклад у казці «Аліса в країні див» : *"She boxed the Queen's ears" – the Rabbit began. Alice laughed out loud. "Oh! Hush!" the Rabbit whispered. "The Queen will hear you! You see she came rather late and the Queen said... " "Get to your places!" shouted the Queen in a voice of thunder"* [Carroll 2008, с. 110].

Аліса не сприймала ситуацію серйозно, тому галасливо сміялась, незважаючи на те, що королева була дуже строгою та сердитою, та щоб більше зобразити рівень її розсердженості, автор порівнює її голос зі звуком грому.

Крім того, у дитячій художній літературі можна зустріти такі приклади, де зображено п'ять і більше агломератів. У казці «Білий котик» зустрічається яскравий приклад даного типу агломератів : *"As there were forty or fifty thousand other seals hunting for the same thing each spring, the **whistling, tittered, bellowing, roaring, howling and blowing** on the beach was something frightful"* [Kipling 2014, с. 110].

Для того, щоб показати читачу численність цих тваринок, описати справжню їх кількість на березі, автор застосував велику кількість різних звуконаслідувальних слів. Вирій звуків : вереск, плескіт, рев, завивання, шум показує, наскільки їх було багато та якою страшною може бути сила цих звуків.

*"...the grass would be only **rustling** in the wind, and the pool rippling to the waving of the reeds--the **rattling** teacups would change to **tinkling** sheep-bells, and the Queen's **shrill cries** to the voice of the shepherd boy--and the **sneeze** of the baby, the **shriek** of the Gryphon, and all thy other queer **noises**, would change (she knew) to the confused **clamour** of the busy farm-yard--while the **lowing** of the cattle in the distance would take the place of the Mock Turtle's heavy **sobs**."* [Carroll 2008, с. 148]

Даний приклад з казки Л. Керрола демонструє, наскільки численною може бути кількість звуконаслідувальних одиниць в одному реченні. Тут зосереджені звуки багатьох : і хлопчика-пастуха й немовляти, крик королеви, таких тварин як грифона, худоби та навіть черепахи. Такий різноманітний контраст звуків занурює читача у потаємний світ дивної країни, до якої потрапила Аліса. Більш того, повторення звуків [sh] та [s] створює такий стилістичний прийом як какофонія, коли відбувається нагромадження різноманітних звуків у хаотичному порядку. Даний прийом допомагає читачам створити образ багатозвучного звукового супроводу.

У казці Р. Кіплінга «Маленький Тумаї» також трапляються багатоскладові агломерати :

"...and as soon as there was a lull you could hear his **high-pitched yells** of encouragement to Kala Nag, above the **trumpeting and crashing, and snapping** of ropes, and **groans** of the tethered elephants. " [Kipling 2014, с. 92]

Страшний змій, якого боялися усі тварини, тріумфував серед тремтячих слонів, які ревіли та стогнали від страху. За допомогою звуконаслідувальних слів автор наблизився якнайближче до відображення переживання та страху тварин. Та тільки одному слону, який довго служив людям вдалося звільнитися.

Більш того, проаналізувавши деякі приклади дитячої літератури, ми віднайшли ситуації, де видно скупчення однокореневих ономатопоєй. Такі агломерати називаються гомогенними. [Горохова 1998, с. 130]

"There might be some sense in your **knocking**, the Footman went on without attending to her, `if we had the door between us. For instance, if you were inside, you might **knock**, and I could let you out, you **know**." [Carroll 2008, с. 162]

Лакей наголошував на тому, що Аліса даремно намагалася стукати у двері, адже ніякої двері або навіть стіни між ними не було, він нічим не міг їй допомогти. Причиною використання такого типу агломератів можна назвати небажання автора створювати в тексті ситуацію тавтології. У тих же випадках, коли агломерат виявляється гомогенним, він виконує роль посилення акустичного і асоціативного значення, як це відбувається у разі редуплікації будь-якої іншої лексеми (так званих «лексичних повторів».)

"A branch **cracked**. He looked round and among the gray clumps of young pine-trees whose curly tops were swaying in the wind he saw several branches that seemed to be acting independently, they did not sway in unison with the rest. And it seemed to him that he heard low, agitated **whispering** coming from there: the **whispers** of human beings" [London 2011, с. 122].

Величне описання лісу та характерні звуки переносять читача у деталізовану атмосферу, де зігнуті верхівки дерев колихалися на вітрі, та було кілька гілок, які, здавалося, діють самостійно, та не гойдаються в унісон з рештою. Герою здалося, що він чує низький, схвильований шепіт, що надходить звідти : шепіт людських істот. Автор два рази використовує звук шепоту щоб наголосити на цій загадковості та незвичайності відчувати людську присутність в самій глушині лісу. Ефект підсилюється завдяки повторенню звуку [s], що підкреслює явище загадковості, збентеженості і таємності.

*"Alice went timidly up to the door and **knocked**. "There's no sort of use in **knocking**." said Footman, that's for two reasons: first, because I'm on the same side of the door as you are secondary, because they're making such a noise inside, no one could hear you "*. [Carroll 2008, с. 180].

У даному прикладі лакей використав свої розумові здібності та знання для того, щоб пояснити Алісі, чому їй не слід витратити час та сили на спроби достукатися до когось, адже це виявилось марною справою. Лакей був з тієї ж сторони стіни, до того ж, ці стіни були товтими, тому спроби зробити так, щоб їх хтось почув були марними.

Гомогенні агломерати слугують для зображення порівняння двох явищ або предметів : *"The poor little thing was **snorting** like a **snorted** steam-engine when she caught it"* [Carroll 2008, с. 137]. Істота, яку спіймала Аліса, звуки її зітхання порівнюються до звука потягу.

У романі Марка Твена «Пригоди Гекльбері Фіна» можна також зустріти приклад гомогенного агломерату : *"The forest was quietly **rustling**. The flame flared up, then died out, and from **rustled** darkness came out into the illuminated circle, then moved back"* [Twain 2007, с. 112]. Повторення різних форм слова *rustle* передає звуки лісу, шуми природи та посилює ефект присутності читача у зображуваній атмосфері.

Крім гомогенних агломератів ми виокремили також гетерогенні одиниці, які не об'єднані загальним коренем, але позначають подібні або схожі звукові ефекти.

У досліджуваній нами казці «Аліса у країні див» трапляються приклади як гомогенних так і гетерогенних агломератів: *"It is the voice of my child! The White Queen cried out as she rushed past the King, so violently that she knocked him over among the cinders." My precious Lily! My imperial kitten "and she began scrambling wildly up the side of the fender"* [Carroll 2008, с. 162]. Королева була так пронизана емоціями, що знайшла Лілі, вона була так рада, що не помітила, як збила короля з ніг, різко пронісшись крізь нього. Звуконаслідувальні слова *cried out, rushed, knocked* передають стан королеви, яка була дуже стурбована та збентежена. У наступному реченні агломерат збільшується за рахунок ще двох дієслів-ономатопей.

"She drew her foot as far down the chimney as she could, and waited till she heard a little animal scratching and scrambling about in the chimney close above her" [Carroll 2008, с. 170].

Два звуконаслідувальних слова застерігають на тому, що Аліса навіть витягнула ногу якомога далі у димар для того, щоб краще прислуховуватися до звуків, які буде видавати тварина, до її ковзання та дряпання у димоході.

Більш того, гетерогенні агломерати створюють у читача яскравий психоакустичний образ та зміну градації звучання. Це добре простежується у романі «Пригоди Гекльбері Фіна»:

"They laughed and they laughed. They shut their mouths tight to prevent the laughter escaping but that didn't do any good. And presently they were rolling over and over on the floor, shrieking with laughter" [Twain 2007, с. 59].

Автор кілька разів використовує звуконаслідувальні слова, які зображують сміх, інтенсивність якого зростає у кожному наступному слові чи виразі. Вони намагалися стримати його, але усі їх спроби виявилися марними. Вони каталися

по підлозі, стогнучи від сміху. За допомогою цих характерних рис, автору вдалося відобразити яскраві образи героїв.

У казці Р. Кіплінга «Слуги її Величності» герой казки описує початок клопіткого дня, коли верблюди, які зірвалися з прив'язі, перекидали намети. Шляхом застосування агломератів звуконаслідування зображується збентеження та безлад, крики тварин : "...*then there was a **roaring** and a **grunting** and **bubbling**, and I saw the tent cave in, and begin to dance about like a mad ghost*" [Kipling 1990, с. 214].

"*Just as I was getting ready to go to sleep I heard a **jingle** of harness and a **grunt**, and a mule passed me shaking his wet ears*" [Kipling 1990, с. 214]. Атмосферу неспокійного сну автор передає шляхом відтворення звуків зброї та проходячого повз мула, який струшував мокрі вуха.

У наданих прикладах гетерогенні агломерати наявністю в них неоднокореневих звуконаслідувань і фонестем створюють більш повну картину описуваної акустичної ситуації. Вони слугують для відображення кожного нюансу художнього образу, створюваного автором, і підсилюють його естетичну значимість, роблячи мову художнього твору різноманітною, а також дають можливість уникнути небажаної повторюваності однієї звуконаслідувальної лексеми.

Беручи до уваги вищевказані дані, ми можемо зробити висновок про те, що ономотопи в художніх текстах представлені багатоскладовими агломератами звуконаслідувальних одиниць, які досить широко застосовуються в текстах дитячої художньої літератури для створення яскравих, різнобічних і слухових образів. При цьому кількість складових може досягати значних величин (від двоскладових до п'яти та більшескладових одиниць).

2.2 Реалізація семантичних характеристик звуконаслідувальних слів

2.2.1 Відтворення звуконаслідувальних зоонімів. Одним з елементів звукосимволічного простору художніх творів є зооніми. Термін «зоонім» з'являється в мовознавстві 60-х рр. ХХ століття. Окремі вчені використовують цей термін, маючи на увазі слово, яке позначає тварину, живу істоту, що належить до тваринного світу. Інші вважають, що навряд чи можна застосовувати для найменування тварин цей термін, так як його логічніше залишити для кличок тварин, які за своєю основною функцією близькі до особистих імен і прізвищ людей. У художньому тексті ім'я тварини використовується не для маніпулювання твариною (підкликання, дресирування), а для створення художнього образу, ознайомлення з ним читача, тощо [Максимов 2004, с. 102].

Згідно словнику Розенталя «зооніми – це звуки, продуковані тваринами, птахами, які позначають вікостатеву групу, вид тварин, або окрему особину тварини» [Розенталь 2000, с. 79].

Для того, аби проаналізувати особливості відтворення зоонімів, візьмемо для прикладу дві книги: «Лафкадіо: Лев, який не з'якався мисливців» та «Де закінчується тротуар» Ш. Сільверстейна та казки Р. Кіплінга. Шел Сільверстейн – це американський дитячий письменник, який відомий гострим гумором, несподіваними дотепами, глузливіми висміюванням штампів та умовностей – усе це риси Ш. Сільверстейнового слова, які оживають на сторінках його книг. Англійський письменник Редьярд Кіплінг у своїх художніх текстах занурює читача в атмосферу природи, знайомить його з багатим розмаїттям тварин, з життям у джунглях, у лісах, у морському світі. За основу нами була використана семантична класифікація С. В. Вороніна [Воронін 2000, с. 50].

Перш за все, представників тваринного світу можна розподілити за:

1). Звуками диких тварин і птахів:

*"Once there was a young lion and his name was – well, I don't really know what his name was because he lived in the jungle with a lot of other lions and if he did have a name it certainly wasn't a name like Joe or Ernie or anything like that. No, it was more of a lion name like, oh, maybe **Grograph** or **Ruggrrg** or **Grmmff** or **Grrrrr**"* [Silverstein 1991, с. 9].

У цьому прикладі помітно, як автор вдається до відтворення звуконаслідувальних зоонімів, в основі яких лежить імітація лев'ячого рику. Із запропонованих варіантів імені головного персонажа твору стає зрозумілим, що, на думку Ш. Сільверстейна, лев'ячий рик можна передати за допомогою приголосних [r] та [g].

*"...and the birds were going **kaw kaw**..."* [Silverstein 1974, с. 10]

У наведеному прикладі назва пташок відсутня; читач може лише ідентифікувати її лише з опорою на характеристики звуку. Автор зберігає основні психоакустичні ознаки звучання пташиного крику.

*The lion roared : "**GRAUGRR**"* [Silverstein 1991, с. 49]

Як було зазначено вище приголосні [r] та [g] вживаються автором для позначення лев'ячого рику. Злиття (gr) та подовження (rr) схожих звуків допомагає читачеві почути й відчувати те потужне ревіння лева, що демонструє його невдоволення, коли йому наказали виходити на своєму поверсі, а не дозволили кататися вперше на ліфті стільки, скільки йому завгодно.

*"Raw rabbits!" said Lafcadio. "**Aarrghptu!**"* [Silverstein 1991, с. 104]

Проводячи багато часу серед людей, відвідуючи кожного разу перукарні, ресторани, головний герой забувся, хто він такий і де його місце. Так, під час зустрічі один на один із старим левом під час полювання, той намагається

нагадати йому, чим займаються леви і пропонує знов ловити та їсти «тепленьких кроликів». Але Лафкадіо таке вже не до смаку, тому можна спостерігати його реакцію на таку пропозицію "Aarrghptu!". Оскільки таку фразу каже лев, автор знов вдається до повторів і певних приголосних, які притаманні цій тварині.

*"Well,"said the old, old lion,"if you are a lion you had better help us eat up those men,because if you are a man we are certainly going to eat you up. So make up your mind, **Grmmfi** "* [Silverstein 1991, с. 106].

Для відтворення лев'ячої мови, автор знов звертається до вже відомих нам повторів і звукових сполучень, створивши вигук – *Grmmfi*. Лафкадіо повинен вирішити для себе ким йому бути. Автор вдається до таких онома топів, аби підкреслити, що Лафкадіо не позбувся своєї дикої лев'ячої сутності хижака.

*The owl asked, "**Who?** "* [Silverstein 1974,с. 17]

У цьому цікавому прикладі можна впізнати зоонім. Як відомо, сова виголошує такий звук: «*hoot, hiss, scream*», але, щоб зберегти віршовий розмір та ритм, автор вирішив замінити справжній звук сови, подібний за звучанням, але більш олюднений, на вигук "Who".

*"The wren said, "**Cheap** "* [Silverstein 1991,с. 17]

Відомо, що в'юрок відтворює різноманіття різких звуків: *churrs, chatters, rattles*. У цьому випадку автор демонструє, що пташка наче каже «так-так» у відповідь селянина, який прискочив і почав питати різних тварин, сподіваючись на їх підтримку.

*"**too-whit,too-woo** "* [Silverstein 1974, с. 29]

Автор відображує крики птахів, у першому випадку *too-whit* – це звук, який створює сова; та в другому випадку *too-woo*, що також відноситься до сови, але, щоб уникнути повторів, автор застосовує онома топею «*too-woo*», яка вже відноситься до іншого виду пташки – горлиця.

“*Chirped a robin, just arriving*” [Silverstein 1974,с. 17]

У наведеному прикладі можна спостерігати, що в тексті оригіналу автор використав слово *chirped*, що значить «щебетати». Ш. Сільверстейн позначає спів дрозда для підсилення звукового образу.

У казках Р. Кіплінга, зокрема усім відомій казці «Мауглі» також зустрічається низка прикладів звуконаслідувань даної групи. Це автор, який за допомогою описового стилю, порівнянь та різноманітних звукозображувальних одиниць переносить читачів у світ тварин, світ джунглів, безперервної боротьби та зіставлень тваринного і людського світів.

- *Psshaw! "Sssss!*

- *Ts!" said Kaa, weaving his head to and fro. Stay you sssso!"* [Kipling 2014, с. 137]

Ономатопеї, які зосереджені навколо одного спільного звуку [s] зразу ж підказують на особливість зображуваної тварини. Пітон Каа – відомий своєю мудрістю та силою хижак, якого бояться усі мешканці джунглів. Автор подовжує звук "sss" для зображення невдоволення пітона, йому набридло чекати, він якомога швидше хотів продовжити полювання. Звуки, притаманні змії, дуже допомагають ідентифікувати читачеві, яка саме тварина показана перед ним.

"Listen, man-cub,» said the Bear, and his voice rumbled like thunder on a hot night" [Kipling 2014, с. 32].

У даному прикладі Р. Кіплінг використовує непряму ономатопею через порівняння. Автор підкреслює розлюченність ведмедя тим, що він настільки сердито звернувся до хлопчика, що його голос «прогримів» (*rumbled*), наче грім. Цим прийомом Р. Кіплінг поглиблює читача у атмосферу дикої природи джунглів та допомагає більше уявити життя серед тварин.

- *"Ahuwora!"* [Kipling 2014, с. 60]

Дане звуконаслідувальне слово демонструє вигук Багіри у процесі боротьби з мавпами, які вкрали Мауглі та унесли його у ліс. Знесилена втомлена та виснажена велика кішка до останнього боролася із ворогами. Ця ономапопея підкреслює саме її стан безсилля та повної втрати сил.

*"The sun makes the rocks dance in the heat, and the herd children hear one kite (never any more) **whistling** almost out of sight overhead"* [Kipling 1900, с. 73].

Свист коршуна у даному прикладі є поганим знаком однаково для людей й тварин. Автор передав звук птаха саме таким чином, щоб зробити акцент на раптовій появі птаха, аби показати його більш несподівано та більш зловісно.

*"Then evening comes and the children call, and the buffaloes lumber up out of the sticky mud with **noises like gunshots** going off one after the other"* [Kipling 1990, с. 90]. Аби підкреслити масивність та незграбність буйволів, автор порівнює їх рухи із пострілами рушниці. Їх повільні та у той же час різкі рухи дуже гучні та важкі, неначе постріли.

- *"**Hujah!** He was soothing the buffaloes now by voice, and Akela had dropped far to the rear, only **whimpering** once or twice to hurry the rear guard"* [Kipling 2014, с. 148].

Аби показати зусилля вовків, Кіплінг застосовує авторську ономапопею "Hujah!" - звук вовків, які гнали буйволів у долину. Аби тварини бігли швидше, Акела трохи звизгував "*whimper*". Автор максимально наближує читача до ситуації у творі, аби показати, наскільки це складне завдання, коли треба зігнати багато великих буйволів в одне місце.

*"After a long time there came back the drawling, sleepy **snarl** of a full-fed tiger just wakened"* [Kipling 2014, с.115]. Притаманне гирчання хижого, однак вже ситого тигра лунає навколо джунглів. Звуконаслідувальне слово "*snarl*" має психоакустичний ефект, показуючи, що у будь-якому стані тигр залишається хижаком та тримає під контролем джунглі.

"*He thought that he was at the world's end, but the **roar** of the seal nurseries behind him sounded as loud as the **roar** of a train in a tunnel*" [Kipling 1990, с. 213]. У казці Редьярда Кіплінга «Морський Котик» звуки морських котиків, цих маленьких тваринок на диво порівнюються із ревінням "roar" поїзду, який підсилюється в тонелі, через непряму оноματοпею. Адже мета автора – показати, наскільки галасливими можуть бути ці маленькі створіння у великій кількості.

"*While Sea Vitch rolled from side to side **grunting and coughing***".

- "***Ahem!***" said Kotick. "*Good sport, gentlemen?*" [Kipling 1990, с. 234]

Аби зобразити невдоволення та незграбність старого морського котика, автор описує його дії відповідними звуками. Він кашляв та невдоволено бубонів. Його вигук "Ahem!" використаний для того, щоб на нього звернули увагу усі інші котики.

"*His war cry as he scuttled through the long grass was : "**Rikk-tikk-tikki-tikki-tchk!***" [Kipling 1990, с. 337]. У відомій дитячій казці «Рікі-Тікі-Таві» молодий та спритний мангуст, який є головний героєм розповіді настільки сміливий та хоробрий, що має навіть свій власний бойовий клич. Варто зазначити, що онома топ "Rikk-tikk-tikki" став власним іменем та автор навіть винес його у заголовок казки. Шиплячі звуки типу «tchk» притаманні багатьом тваринам цього класу, а перша частина "Rikk-tikk-tikki-tikki" скопійована автором з імені тварини, де ім'я наслідує звуки тварини.

"*He sat back on his tail and hind legs like a little kangaroo, and looked all round him, and **chattered** with rage*" [Kipling 1990, с. 382]. Аби показати найвищу міру роздратування маленького мангуста, автор використав звук цокання "**chatter**" – постійно повторюваних різких звуків, аби читач не втрачав динаміку твору.

2). Звуками домашніх тварин і птахів. Даних звуконаслідувальних слів чимало зустрічається у творах Ш. Сільверстейна :

The dog said, “Bow” [Silverstein 1974, с. 17]

Відома усім ономатопея *bow* притаманна звуку, який утворює собака. І цей приклад не є виключенням.

The horse said, “Nay” [Silverstein 1974, с. 17]

Як відомо, кінь в англійській мові утворює звук *neigh*. Але у цьому випадку автор використовує непритаманний цій тварині вигук «*Nay*»- «пхе!», що створює уявлення зневаги коня до селянина, який порушив його спокій.

“The sheep said, “Baah” [Silverstein 1974, с. 18]

На позначення крику вівці, була використана ономатопея *bah*. Однак слід наголосити на тому, що автор вирішив подовжити голосний звук [a] для того, щоб проілюструвати мекання вівці.

“The dogs started howlin’ and the earth started quakin’” [Silverstein 1974, с. 125]

Дієслово *howl* означає «*вити; завивати*», тому стає зрозумілим, що автор використав дане звуконаслідування, описавши собак та не втративши сенс даного слова.

“Why even the milk cow who moo’d as she chewed

Never moo’d with her mouth full of food” [Silverstein 1974, с. 128]

Такий приклад ілюструє непряму ономатопею, оскільки загальноприйнятим відповідником імітації звуків корови в англійській мові буде слово “*moo*”. Але автор вирішив створити власний онома топ “*moo’d*”, якого немає в словниках, таким чином утворивши минулу форму від інфінітивної форми дієслова *moo*. Він опускає літеру “*e*” і замість неї вживає апостроф, утім завдяки контексту можна легко визначити значення слова.

As Rikki-tikki went up the path, he heard his “attention” notes like a tiny dinner gong, and then the steady “Ding-dong-tock! Nag is dead--dong! Ding-dong-tock!” [Kipling 1990, с. 340]. У розповіді про Рікі-Тікі-Таві усі тварини боролися із

лютими зміями, які погрожували не тільки їх життю, а й життю людей. Нарешті, коли за допомогою спільних зусиль страшні змії були поборені, птахи у саду почали співати святкові пісні, бо їх сім'я та сад нарешті були вільними.

1) звуки комах, земноводних і плазунів :

*“And the garbage flies **buzz** me awake”* [Silverstein 1974, с. 96]

Ономатопея *“buzz”* позначає гудіння комах. Якщо розглядати це слово з боку прямої ономатопеї, то можна зрозуміти це слово у значенні звуку комах «жжж», але якщо автор все ж таки мав на увазі непряму ономатопею, то читач може сприймати це звуконаслідування як дієслова *гудіти, дзижчати*.

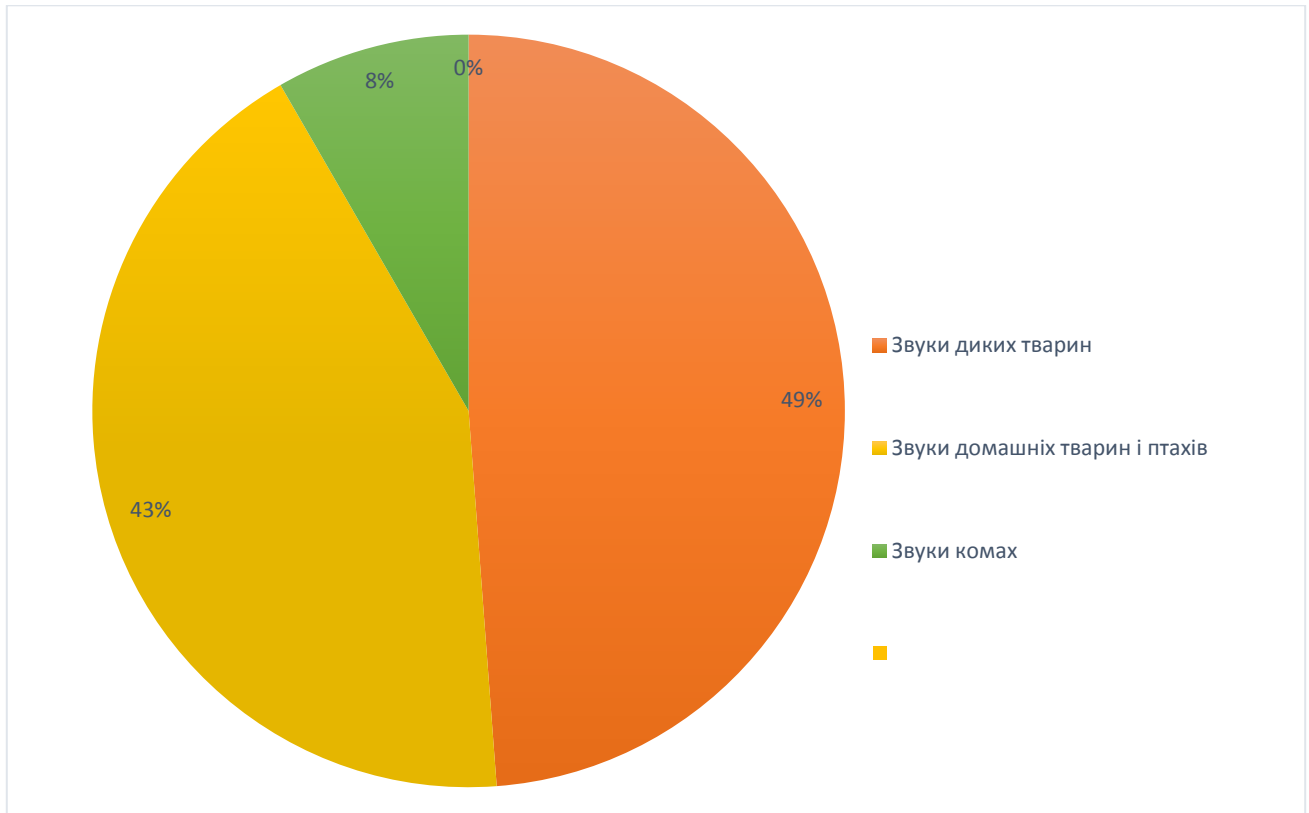
Проаналізувавши зооніми у творах Р. Кіплінга "The Jungle Book", "Indian stories", збірки Ш. Сільверстейна "Lafcadio, the lion who shot back" та "Where the sidewalk ends", роман Л. Керрола "Alice's Adventures in Wonderland", ми виявили, що усі автори враховували вік та ментальні можливості своїх адресатів. Автори розуміли, що діти опираються на свою уяву, тому намагалися створити максимально зрозумілі та наближені до реальності образи тварин, птахів та природи вцілому.

У текстах представлені переважно прямі типи ономатопів, аби маленька аудиторія змогла впізнати та сприймати відомі звуки. Непрямі ономатопеї також мали місце в основному для посилення звукозображувального ефекту.

Аби узагальнити частотність вживання звуконаслідувальних зоонімів згідно класифікації С. В. Вороніна ми уклали результати у відповідній діаграмі.

Діаграма 2.1

Частотність вживання зоонімів
у художніх текстах для дітей

Згідно діаграмі ми можемо побачити, що переважна більшість вживаних ономастичних слів складає 32 зооніми. З них звуків диких тварин і птахів – 23, що складає 49% від загальної кількості. Пояснюється це тим, що більшість художніх творів вибраних нами авторів розповідають саме про життя диких тварин у джунглях, пустелях і морях. Трохи менше за статистикою становлять звуки домашніх тварин і птахів – 7 слів, яким належить 43% від загальної кількості. Останнє місце за частотністю посіли звуки комах – 2 звуконаслідувальних слова, що складає лише 8 відсотків від загальної кількості. Можливо, ці звуки менш усього цікавлять дітей, тому й частотність їх вживання відповідно невисока.

2.2.2 Відтворення імітацій звуків природи. За семантичною класифікацією звуків природи С. В. Воронін виділив такі групи:

1) Звуки дощу, граду :

I looked up at the rain

*And it **dripped** in my head* [Silverstein 1974, с. 41]

*"**slishity-slosh** of the rain"* [Silverstein 1974, с. 41]

Дієслово *drip* означає звук капання води. Автор використовує звуконаслідування «хлюп», що передає хлюпання, плескання води. Можна також помітити, що в тексті автор використав дієслово минулого часу *dripped*, аби позначити саме звук краплі води, яка впала на голову головному герою. Таким чином, автор намагався створити текстовими засобами у свідомості читача звукозображувальний ефект.

Взагалі слово *"slosh"* – *an act or sound of splashing*—означає «хлюпати», але в даному випадку словосполучення *slishity-slosh*, введене автором на позначення звуку дощу, який чує персонаж. Сумна дощова погода відбиває понурий настрій персонажа.

2) Звуки струмка, водоспаду, хвиль :

*"And he cannot take a bath – so just lets the water **run**"* [Silverstein 1974, с. 104]

Автор знов вдається до непрямой ономапопеї, щоб читач уявив той самий звук води у крані, намалював собі образ струмка, представив собі звук природи, на відміну від звуків водогону й ванни.

3) Звуки вітру:

*"And the grass was **blowing** in the breeze"* [Silverstein 1991, с. 58]

У наведеному прикладі автор використав непряму ономапопею. За словником слово *blow* має перше значення дуети, віяти, що без сумніву асоціюється у читача із звуком вітру. Однак, слово колихати створює картину

колиски, читач пов'язує цей образ із сном, що було і необхідним для опису тієї сцени, де всі леви спали на сонці після обіду.

"*There was a **murmur** like the **ripple** of the tide all up and down the beaches.*"
[London 2011, с. 71]

Звуконаслідувальні слова **murmur**, **ripple** відображають дзюрчання води та тишу, що допомагають колоритніше зобразити гармонійну картину природи перед читачем.

"...*when it was just the bluest and blackest-fst!*" [Kipling 2014, с. 101]

Звукова частка *-fst* створена автором аби показати звук шурхоту дерев під час вітряної погоди. Слід додати, що автор обрав доволі цікавий спосіб передачі такого роду звука.

4) Звуки дерев, листя, трави:

"*And the pine trees seemed to **groan***" [Silverstein 1974, с. 65]

Відповідно до словника *groan* означає «стогнати», «страждати». Ш. Сільверстейн вирішує обрати звуконаслідувальне слово, що зазвичай не характерно для відтворення звуків дерев, але створює ефект чутного, дзвінкого звуку серед повної тиші в лісі, щоб зосередити увагу читача на ньому.

"*The grass began to **smack***" [Kipling 1900, с. 326]

Дієслово **smack** позначає, що трава стала дуже м'якою та тонкою, та коли на неї наступаєш, вона видає відповідний звук.

5) Звуки, утворені від дотику твердих предметів з поверхнею:

"*There was such a loud sound, all the lions woke up fast and jumped straight up in the air. And they started to run. **Lickety-split, lickety-clipt or clippety-clop, clippety-clop**, or is that the way horses run? Well, they ran whatever way lions run. I don't know, maybe even **pippety-pat***" [Silverstein 1991, с. 11].

У цьому випадку автор намагається імітувати звук, який утворює лев, коли біжить. Для підсилення комічного ефекту письменник демонструє техніку

мовної гри, ніби «помилково» вживаючи лексеми то на позначення стрімкого руху (*lickety-split*), то на позначення кінського тупотіння (*clippety-clop*), то міксуючи їхні частини у довільному порядку (*lickety-clipt*).

"*Whoosh, swoosh*" [Silverstein 1991, с. 29]

Визначення слова *whoosh* подається в словнику як «свист» або «пронестися зі шумом». В даному випадку автор обирає слово «шурхіт» на позначення того шуму, який створюють сови, літаючи по закутках занедбаного будинку. Теж саме відбувається і з другим дієсловом *swoosh* – це звук швидко рухливих об'єктів. Плескіт – слово, яке створює звуковий ефект руху крил горлиці, яка також перелітає з місця на місце у будинку.

"*Spreading out his forepaws, hugged as many as he could hold, and then began to hit with a regular bat-bat-bat, like the flipping strokes of a paddle wheel*" [Kipling 2014, с. 216].

Велика кішка Багіра билася з ворогами та намагалася подолати якомога більше з них. Повторення слова *bat*, яке передає звук удару, свідчить про те, що Багіра була швидко та влучно.

"*The house was as still as still, but he thought he could just catch the faintest scratch-scratch in the world--a noise as faint as that of a wasp walking on a window-pane--the dry scratch of a snake's scales on brick-work*" [Kipling 2014, с. 348]

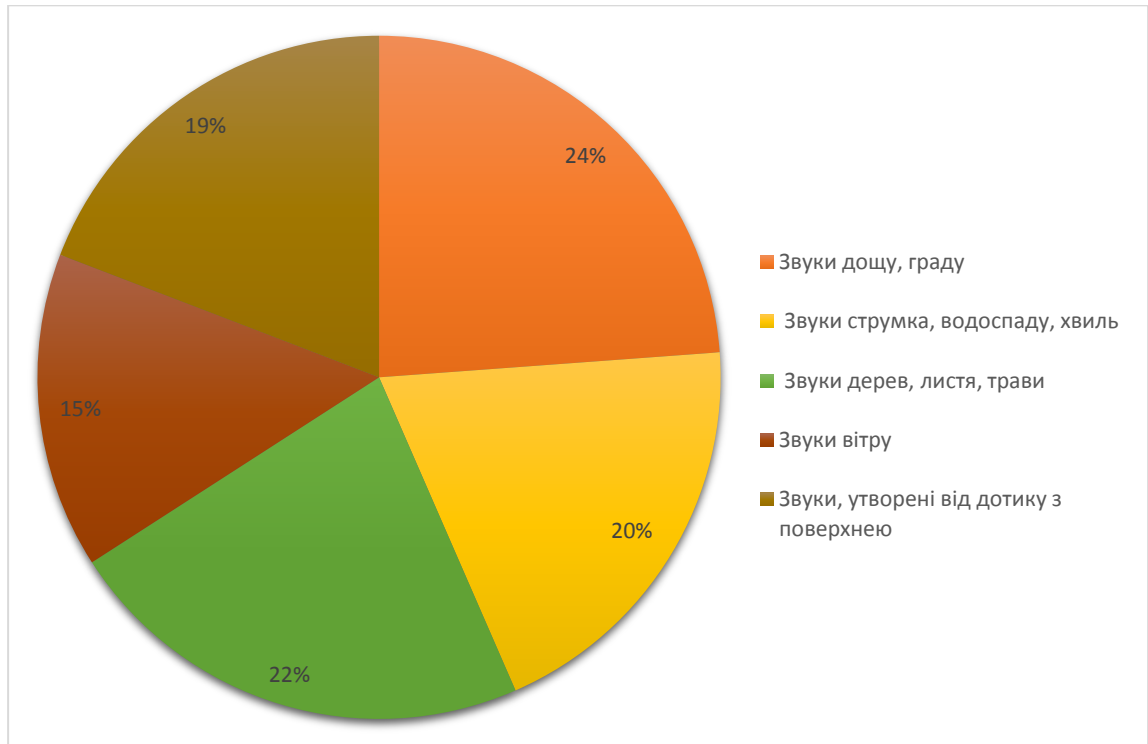
Подвійна ономатопея "*scratch*" передає звук тріску, який несподіванно прериває повну тишу ночі. Це звук небезпеки, яка наближується до жителів будинку, звук змії яка наближується до своїх жертв. Автор зобразив саме такий звук, аби найдетальніше передати контекст.

Підсумовуючи аналіз відтворення звуків природи, можна сказати, що перед авторами стояла нелегка задача, оскільки в більшості випадків вони мушили застосовувати авторські ономатопеї, щоб передати сенс творів та підсилити звуковий ефект у читача.

Проаналізовані результати відповідно класифікації ми уклали у діаграмі.

Діаграма 2.2

Частотність вживання звуків природи у текстах для дітей

Загальна кількість ономапоей, які позначають звуки природи становить 13 звуконаслідувальних слова. Ми виявили, що найбільше вживаються звуки дощу та граду – 4 звуконаслідувальних слова, що складає 24% від загальної кількості. Герої багатьох історій опинялися у складних погодних умовах у лісах, джунглях та у морі, тому часто опинялися під дощем. Далі звуки дерев, листя та трави – 3 звуконаслідувальних слова, складає 22%, бо це також дуже поширені звуки природи. Звуки струмка водоспаду та хвиль зустрічалися 3 рази, що складає 20% від загальної кількості. Звуків, утворених від дотику з поверхнею нараховано 2, що становить 19% від загальної кількості. Звуки вітру займають останнє місце у нашій діаграмі та становлять 15%.

2.2.3 Відтворення імітацій звуків неживих предметів

1. Звуки контактуючих матеріалів :

1) звуки від руху повітря :

"Talk about workin', when he *swung* his axe" [Silverstein 1974, с. 124]

У цьому прикладі перше, що можна помітити одразу – це минула форма дієслова “swing”, яка виглядає так: “swung”. Дане звуконаслідування допомогло автору більш точно зобразити звукову картину того, з якою величезною силою здоровенний хлопчик Іван розмахував в лісі сокирою, що аж «луна на дві милі разносила страх».

"Little Toomai was just going to sleep, too, when he heard the coir string snap with a little "*tang*" [Kipling 2014, с. 219]

Звуконаслідувальне слово *tang* передає звук мотузки, яка розірвалася. Коли маленький слоник вже почав засипати, раптово він почув цей тріск мотузки, що лопнула з легким звуком. Це авторська ономатопея, для того, щоб колоритніше зобразити нову несподівану небезпеку, яка з'явилася перед твариною.

2) звуки скла, металу, рідини;

"Through the crack in the ceiling

Right into my soup, **KERPLOP!**" [Silverstein 1974, с. 31]

Ономатопея “KERPLOP” має таке значення у словнику: a sudden “drop” in water. Автор створює двостемове звуконаслідування “KERPLOP”, яке справляє ефект падіння предмета у рідину.

"Tallest ice-cream cone in town,

Lying there (*sniff*) on the ground" [Silverstein 1974, с. 116]

Дієслово "*sniff*" має декілька значень у словнику, найбільш вживане пояснюється так: to smell something by taking air in through your nose. Стає зрозумілим, що визначення ніяк не пов'язане з контекстом. Спираючись на зміст вірша, автор діє в межах цієї ситуації і обирає звуконаслідувальне слово

«хлип», яке свідчить про те, що вісімнадцять видів морозива не втрималися на одному вафельному стаканчику й впали на доріжку. Саме така ономапопея, як ні будь-яка інша, краще посприяє створенню у читача звукового ефекту падіння рідкої речовини на тверду поверхню.

*“while taking his bath Sunday night,
Out popped the plug and slosh-swoosh
And **glug-glug**...”* [Silverstein 1974, с. 142]

Англійський ономапоп “glug” перекладається на українську мову як «булькати». Щоб зберегти структуру і стиль автор перетворює дієслово булькати на звуконаслідувальне слово «бульк», що в даному випадку необхідне на позначення води, яка змивається у ванні. Ми бачимо двостемову ономапопею glug-glug, де відбувається повторення основ, аби показати як швидко і з яким ритмом зникає вода.

2. Звуки приладів і механізмів:

1) звуки музичних інструментів:

*“And now my tuba **will no play**”* [Silverstein 1974, с. 118]

В даному випадку перекладач вирішив використати прийом додавання, пояснивши у якій саме спосіб грала туба. В тексті автор вжив непряму ономапопею у вигляді дієслова *play*, яке позначає гру на будь-якому інструменті.

*“And the bagpipe said, “**Aaooga**””* [Silverstein 1974, с. 132]

У даному прикладі стає зрозумілим, що навіть і не варто шукати в словниках визначення такої ономапопеї *Aaooga*, вона була створена автором на позначення звуку, який імітує приблизний звук волинки. Подовження голосних «а» та «о» свідчать про затяжний і гучний звук волинки.

3. Звуки сигнальних пристроїв як репрезентація сигналосфери.

1) сигнали транспортних засобів:

*“he honked the horn on the car, **honk, honk**”* [Silverstein 1974, с. 80]

Словник Cambridge Dictionary дає наступне визначення слову *honk*: to make a short, loud noise, or to sound a horn to make such a noise. Дане звуконаслідувальне слово дуже підходить для позначення звуку, який відтворює машина коли сигналізує. Так, у простій формі автору вдалося донести необхідний сенс, не втративши при цьому ритм вірша, за допомогою повторення основи: *honk*.

4. Звуки транспорту:

1) звуки двигуна, який працює:

“*And his engine coughed as he whispered soft...*” [Silverstein 1974, с. 158]

Нам відомо, що дієслово *cough* позначає кашляти і ми навіть інколи застосовуємо його, коли говоримо про двигун. Але, оскільки більшість віршів направлена на дитячу аудиторію, то їм навряд чи буде зрозуміла лексика досвідчених водіїв. Тому автор вирішив застосувати слово «*cough*», що ілюструє несправності у двигуні.

2) шум рухів

“*Zoom-varoom, trucks, trailers, bikes and limousines,*

Clatterin’ by – me oh my!

Won’t that light turn green!” [Silverstein 1974, с. 121]

У словнику Merriam Webster слово *zoom* має два визначення: 1. to move with a loud low hum or buzz; 2. to go speedily. А от слово *varoom* не має прямого відповідника, оскільки це авторська ономапоєя. Говорячи про слово *clatter* теж позначає гамір, утворюваний від машин.

5. Звуки зброї, стрілянини, вибухів:

“*And the gun went BAROOOM!*” [Silverstein 1974, с. 24]

У даному прикладі звуконаслідувальне слово *BAROOOM* не значиться в словниках, що свідчить про те, що автор використав власне слово на позначення звуку, який утворився від пострілу рушниці. Автор звернувся до своєї фантазії, аби маленьким читачам було цікавіше та дотепніше сприймати розповідь.

"He belonged to a screw-gun battery, for I could hear the **rattle** of the straps and rings and chains and things on his saddle pad" [Kipling 2014, с. 230].

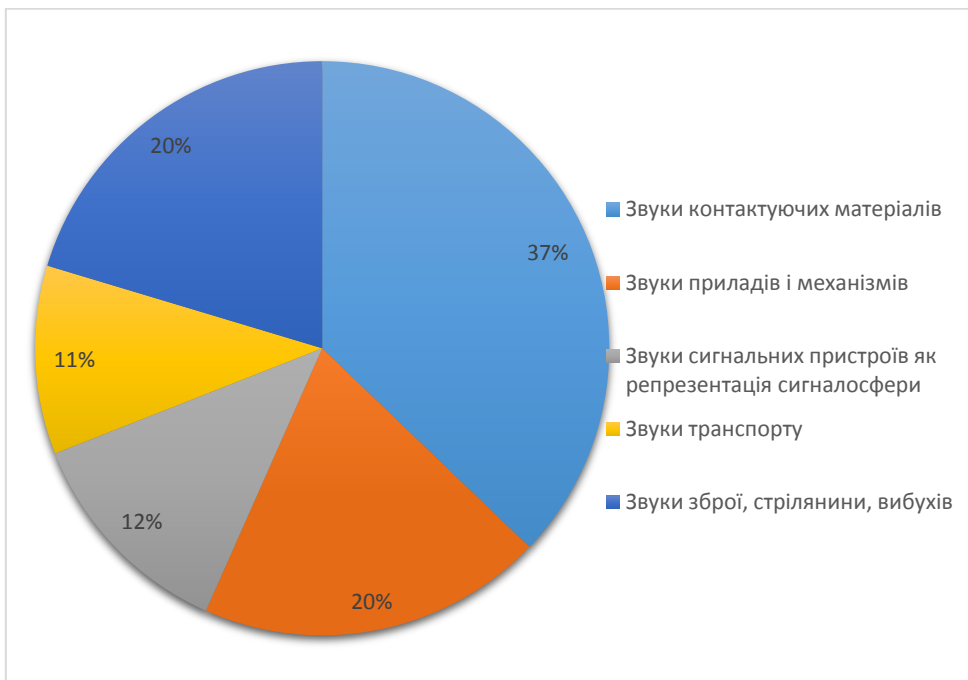
Щоб більше поглибити читачів у атмосферу розповіді, автор передає звуки воєнного приладдя та зброї: скрип ременів, дзвонів кілець, ланцюгів. Перед читачем випливає чітка картина підготовки до війни та воєнних походів.

Отже, відтворення імітацій звуків неживих предметів являє собою складний процес, з яким працювали автори. Як помітно з прикладів, дуже важко передати відтворення деяких звуків, тому нам зустрічалися авторські ономапопеї, які було дуже цікаво аналізувати.

Результати частотності вживання імітацій звуків неживих предметів також узагальнено нами у відповідній діаграмі.

Діаграма 2.3

Частотність вживання звуків неживих предметів у текстах для дітей

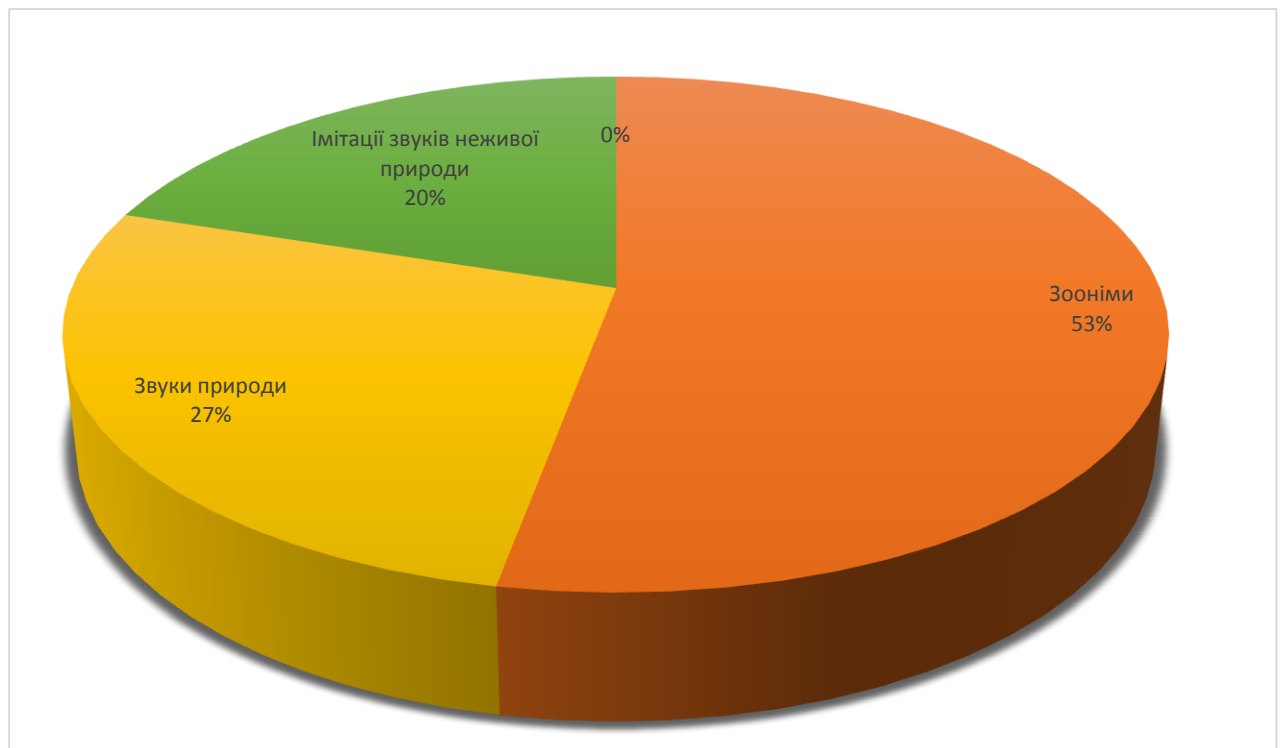
Згідно з діаграмою ми можемо побачити, що з найбільшою частотністю вживалися звуки контактуючих матеріалів, звуки повітря, вітру, скла та рідини – 6 звуконаслідувальних слова, що складає 37%. Звуки приладів і механізмів та

звуки вибухів розділили друге місце, по 2 слова та складають 20%, бо за допомогою звукозображувального ефекту читачеві буде краще уявити вибух, або як працює той чи інший механізм. 12% відсотків складають звуки сигнальних пристроїв та репрезентації сигналосфери, що нараховує 2 слова. Звуки транспорту становлять найменшу частотність, а саме 11%, бо переважна більшість проаналізованих творів розповідає про життя диких тварин.

Узагальнюючи отримані статистичні дані, нам вдалося скласти частотність вживання в проаналізованих текстах ономатопей в цілому.

Діаграма 2.4

Частотність вживання ономатопей у творах

Як можна побачити з діаграми, найбільшу частотність складають зооніми – 53 відсотки. Саме про життя тварин розповідає більшість проаналізованих нами творів. Далі – 27 % займають звуки природи, вони використовувалися авторами менше у художніх текстах. Найменшу частотність посіли імітації звуків неживих предметів, що складає 20 %. Адже відтворювати звуки неживих предметів складніше для авторів та для сприймання читачів, тому в багатьох

випадках автори використовували свої, авторські оноματοпеї. Для цього вони використали чимало зусиль та проявили велику винахідливість та творчі здібності.

2.3 Особливості функціонування звуконаслідувань

У художньому тексті кожне слово виконує певну роль у реченні. Автори вводять звуконаслідувальні слова, аби зосередити більше увагу на якомусь явищі чи предметі або тварині, аби зобразити колоритнішу картину перед читачами. Характеристика та аналіз звуконаслідувань, їх роль у творі залежить від функції, виконуваної ними у тексті.

Однією з основних функцій оноματοпеї є **звукозображувальна функція**, яка передає звукові параметри слова, зображені у реченні. Дана функція розкриває звуконаслідування та характеризує їх.

Наприклад, у творі Марка Твена «Пригоди Гекльбері Фіна»: "*boom—boom—boom—twelve licks*" [Twain 2007, с. 119]

Звуконаслідувальне слово *boom* передає звук годинника, який показує, що наступила північ. Повторення звукової конструкції ще більше передає звук предмету та допомагає маленькому читачеві сильніше уявити цей великий масивний годинник та його гучний звук.

"*I went out in the woods and cooked a supper, and I had about made up my mind I would stay there all night, when I heard a **plunkety-plunk, plunkety-plunk**, and says to myself, horses coming; and next I hear people's voices. I got everything into the canoe as quick as I could," [Twain 2007, с. 93]*

Звуки **plunkety-plunk** не мають значення у словнику, що вказує на те, що це авторська оноματοпея, яка використана для того, аби зобразити звук копит

коня. Таким чином автор переконує читачів, що скоріш за всього до головного героя, який знаходиться у глухому лісі наближається багато коней. Даний звук передає психоакустичні характеристики слова, зображуваного у реченні.

"An elephant's trumpeting is always nasty, especially on a dark night. "
[Kipling 2014, с. 327]

У казці Редьярда Кіплінга «Маленький Тумаї» звукозображуюче слово *trump* позначає гучний різкий звук. Використовуючи його автор хотів акцентувати увагу читачів на тому, наскільки звуки слонів можуть бути гучними та величними. Водночас, занадто гучні крики можуть навіть драгувати, особливо вночі серед повної тиші. Саме це намагався зобразити автор.

"There was one blast of furious trumpeting from the lines, and then the silence shut down on everything, and Kala Nag began to move. " [Kipling 2014, с. 330]

Вище згадане звуконаслідувальне слово *trump* передає у даному контексті більш колоритну картину. Звук, який утворюють слони порівнюється з вибухом, який різко порушує тишу. Голосіння тварин ніби вибухом вривається у тишу та саме це звуконаслідувальне слово дуже добре наближується до реальності.

Наступною за значущістю виступає **дескриптивна або описова функція**, яка тісно пов'язана з попередньою звукозображуючою. Однак, між ними присутні відмінні риси:

"The bullocks went off into the long hissing snorts that Indian cattle give, and pushed and crowded and slued and stamped and slipped and nearly fell down in the mud, grunting savagely. " [Kipling 2014, с. 400]

Дані звуконаслідувальні слова не тільки зображують звуки у даному випадку тварин, але й описують їх, описують конкретну ситуацію. Мова йде про волів, які шиплять (*hiss*) та фиркають (*snort*), тупотять ногами, тісняться один до одного та люто бурчать (*grunt savagely*). За допомогою цих звуків перед читачем постає загальний образ цих тварин Індії та він ясніше представляє картину цієї метушні та роздратованості тварин.

*"The air was full of all the night noises that, taken together, make one big silence— the **click** of one bamboo stem against the other, the **rustle** of something alive in the undergrowth, the **scratch** and **squawk** of a half-waked bird (birds are awake in the night much more often than we imagine), and the **fall** of water ever so far away".*
[Kipling 2014, с. 313]

Даний приклад з казки Р. Кіплінга демонструє картину тихої ночі на природі, де повітря наповнюють нічні шуми, які, злиті разом, утворюють глибоку тишу: дзвін (*click*), який утворюють стовбури бамбука, торкаючись один одного; шерех (*rustle*) чогось живого в кущах; дряпання (*scratch*), легкий писк (*squawk*) пташки, яка тільки прокинулася і віддалене дзюрчання падаючої (*fall*) води. За допомогою таких прийомів читач сам хоче опинитися серед тієї нічної природи. Таке бажання викликано саме блискучою технікою автора продемонструвати та описати цю картину за допомогою цих звукових образів.

*"At last there was no sound of any more elephants moving in the forest, and Kala Nag rolled out from his station between the trees and went into the middle of the crowd, **clucking** and **gurgling**, and all the elephants began to talk in their own tongue, and to move about. "* [Kipling 2014, с. 308]

Даний приклад з тієї ж казки Кіплінга показує, що у слонів існує також своя мова, свої характерні слова. Кала Наг - наймудріший зі слонів з легким квоктанням та бульканням, які показують його масивність і повільність, характерну слонам. Знову ж таки, звукові слова допомагають описати тварину.

*"She **thumped** the pot of milk on the primus ... "* [Carroll 2008, с. 112]

Слово *thump* позначає звук гучного сильного удару, що показує та описує ситуацію, де дівчинка настільки сильно бухнула миску з молоком, що вона ледь не розлила його.

Далі ми проаналізували приклади ономаптей, які виконують роль функції ідентифікації:

*"While she was peering about anxiously among the trees, a little **sharp bark** just over her look up in a great hurry. "* [Carroll 2008, с. 167]

У романі Льюїса Керола «Аліса у країні див» ми бачимо яскравий приклад такого виду функції. Дівчинка почула звук, який не називає того, кому цей звук належить. Однак, саме звуконаслідувальне слово *bark* вже вказує нам на об'єкт цього звуку. Усім стає зрозуміло, що дівчинка побачила собаку.

*" There is no bird in this forest, that would not **sing so melodiously and easily**"* [London 2011, с. 112]

Назва пташки не дається у реченні, але її можна легко ідентифікувати за допомогою описових характеристик. Читачеві стає зрозуміло, що мова йде про солов'я, адже ніхто не співає настільки легко та мелодійно як дана пташка.

Функція характеризування персонажів також має спільні риси із звукозображувальною, однак вона відрізняється тим, що не тільки передає звуки, але й характеристики героїв, людей чи тварин саме через їх психоакустичні особливості.

*"The young mule's teeth **snapped**, and I heard him say something about not being afraid of any beefy old bullock in the world. But the bullocks only **clicked** their horns together and went on chewing. "* [Kipling 2014, с. 310]

Звуконаслідувальні слова у даному прикладі допомагають передати емоційний стан молодого мула, який скрипнув зубами (*snapped*), та говорив щось про те, що дуже нерозумно боятися волів. Це демонструє його роздратованість та, мабуть, навіть хоробрість серед інших мулів.

*"They both reared up facing each other, and I was expecting a furious fight, when a **gurgly, rumbly voice**, called out of the darkness to the right. "*[Kipling 2014, с. 315]

Слова, які характеризують голос мула *gurgly, rumbly* передають його роздратованість та бажання не допустити бійки, яку замислили воли, вже стоячи

напроти один одного. Голос старшого мула раптово втручився у напружену атмосферу жорстокої бійки, яка готова була початися у будь-який момент.

*"It's disgraceful," he said, **blowing out his nostrils.**"* [London 2011, с. 177]

У даному контексті читач може побачити роздратовану тварину, яка обурена тією чи іншою ситуацією. Ступінь її обуреності досить високий, це ми бачимо через характерний звук та поведінку тварини, вона випускає повітря через ніс. Якщо уявити таку картину стає зрозуміло, що тварина чимось невдоволена та навіть розлючена.

Слід зазначити, що одним з найскладніших завдань для автора є передати та зобразити сюжетну картину так, щоб читач на максимальному рівні уявив себе героєм його історії, переживав та радів разом з автором. У цих випадках дуже доречними є слова, які несуть у собі функцію **інтенсифікації емоційного впливу**. Саме вони якнайкраще передають стан ситуації, емоції героїв.

*"I heard the harness **jingle** as the mule backed and caught the camel two kicks in the ribs that **rang and thumbed** like a **drum.**"* [Kipling 2014, с. 329]

Дане речення характеризує, як боляче та неприємно буває тваринам, які постійно слугують транспортом людей. З допомогою звукової гіперболізації ми бачимо, що кожен раз. Коли тварину б'ють під ребра, їй дійсно боляче, та вони ніби дзвенять дуже гучно, наче барабан (*rang and thumbed like a drum*).

*"The camel doubled up camel-fashion, like a two-foot rule, and sat down **whimpering.** There was a regular **beat** of hoofs in the darkness, and a big troop-horse cantered up as steadily as though he were on parade, jumped a **gun** tail, and landed close to the mule."* [Kipling 2014, с. 331]

Гіперболізоване порівняння верблюда з дуже довгою лінійкою також слугує прийомом, аби охарактеризувати тварину. Дзвін копит великого коня та його надзвичайно швидкі рухи, наче пуля рушниці також переносять читачів у сюжет розповіді та допомагають більше уявити образи тварин.

*"Darzee and his wife only cowered down in the nest without answering, for from the thick grass at the foot of the bush there came a low **hiss**--a horrid **enormous cold sound** that made Rikki-tikki jump back two clear feet. He heard her savage hiss as the stroke missed. "* [Kipling 2014, с. 108]

Звуконаслідувальне слово *enormous* має значення чогось надзвичайно жахливого та дуже страшного. Воно допомагає інтенсифікувати емоційний вплив читачів та показати, наскільки страшною та небезпечною може бути змія та наскільки сильно Рікі-Тікі-Таві та інші тварини бажають побороти їх.

*"But a shower of stones **whistled** about his ears, and the villagers **shouted**"* [Kipling 2014, с. 103]

Раптова поява великої кількості каменів була зображена автором як природна катастрофа, град, який несподівано просвистів *whistled* повз вуха людей та визвал шквал емоцій та криків. За допомогою слова *whistled* автору вдалося передати ситуацію, вдалося зобразити раптовість та несподіваність.

У розповіді Джека Лондона «Морський Вовк» також зустрічаються яскраві приклади даної функції: *"The wind **shrieked** a wild song through the rigging"* [London 2011, с. 57]

Одне звуконаслідувальне слово *shrieked* повністю змінило настрій речення зі спокійного та турботливе. Саме через це слово читач бачить не легкий вітерець а сильні шквальні пориви, вітер у прямому сенсі пронизливо кричав.

*"The terrific **gong** was a frying pan, hanging on the wall, that **rattled** and **clattered** with each leap of rhe ship"* [London 2011, с. 70]

Простій сковороді, яка висить на стіні автор надає характеристики жахливого дзвоника, через галасливі та дуже гучні звуки, яка вона видає при кожному ударі корабля під час шторму.

Наступна функція є дуже важливою, особливо для художніх текстів для дітей. Звуконаслідувальні слова, які введені у речення та мають саме таку

функцію слугують для спрощеного сприймання маленькими читачами певних звуків для більш зрозумілої для них сюжетної картини. Вони виконують **функцію симпліфікації**.

"Tick-tock, boom boom boom - the clock struck midnight. " [Twain 2007, с. 130]

За допомогою звуків *tick-tock* та повторення звуку *boom* дітям буде краще зрозуміло, що настала саме північ, бо характерний звук асоціюється саме з цим. Для спрощення сприйняття та для того, щоб дітям було цікавіше читати твір, автор і вводить ці звуконаслідувальні слова.

"Little Toomai turned, rustling in the fodder, and watched the curve of his big back against half the stars in heaven, and while he watched he heard, so far away that it sounded no more than a pinhole of noise pricked through the stillness, the "hoot-toot" of a wild elephant. " [Kipling 2014, с. 279]

У даному реченні Редьярд Кіплінг – автор казки «Маленький Тумаї» проілюстрував звук, характерний для слонів, турботливе голосіння серед тихої ночі. Автор конкретизував, який саме звук почув маленький слоник, аби читачам було зрозуміліше про кого йдеться мова.

"I stopped, for I didn't know what was coming, and saw the galley door slide shut with a bang bang bang" [London 2011, с. 119]

Герой роману «Морський вовк» Джека Лондона був у розгубленості як діяти, бо опинився у скрутній ситуації. Щоб ще більше зосередити увагу на його важкому становищі, автор додає характерні звуки *bang bang* які супроводжували закриття галери. Ці різкі та гучні звуки тріску змушували героя діяти дуже швидко та сконцентровано.

Звуконаслідувальні слова є потужним засобом створення художнього образу. За це відповідає **естетична функція**. Перед автором стоїть нелегке завдання не тільки вжити ту ономапопею, яка буде доречною та зрозумілою маленькій аудиторії, але й щоб це слово зберегло бажаний образ та загальну експресивність тексту.

*"His voice **rumbled** like thunder on a hot night "* [Kipling 2014, с. 91]

Найчастіше дана функція показує себе через порівняння, як у наведеному прикладі. Аби зосередити увагу на розгніваній тварині, автор продемонстрував це через її голос, який прозвучав наче гуркіт грому серед ночі. Саме через порівняльну конструкцію читачу зрозуміло, що тварина не просто так говорить серйозним тоном, а вже є якась причина та контекст для цього.

*"Now and again a short sharp, rasping sound like the evening **croak** of **corn-crake** in the marsh, was added to their droning."* [London 2011, с. 83]

Згідно лінгвістичному словнику дієслово **croak** позначає *to make deep rough sounds such as a frog or crow makes*. Автор вирішив підібрати до характеристики пташки саме такий ономатоп бо він якнайкраще підходить до загального образу. Саме короткий тріск пташки на болоті доповнював гудіння комах. Разом ці звуконаслідувальні слова краще допомагають уявити тихий вечір на болоті.

*"The **whispers** of the wind became puffs and it was like the Ghost move"* [London 2011, с. 189]

Шепотіння вітру у даному прикладі порівнюється з появою привида, оскільки для явищ такого роду характерне усе, що пов'язано з тишею, шепотом. Читач може уявити це повіювання вітру саме завдяки слову *whispers*, та протистави цей звук рухам духів у повітрі. Ця ономатопея допомагає представити психоакустичні образи.

Звуконаслідувальні слова і їх деривати часто виступають як засіб суб'єктивного вираження ставлення мовця до змісту або адресата мови. За це відповідає **експресивна функція**.

*"We still have time to run away before he will **shriek** **piercingly** and chase us"* [London 2011, с. 203]

У наступному прикладі дієслово пронизливо кричати (*shriek piercingly*) виконує в тексті три субфункції: емоційну (висловлює обурення

однієї зі сторін), оцінну (висловлює несхвалення) і власне експресивну (як оноματοп і як стилістично знижений елемент, бо дане звуконаслідувальне слово має негативну конотацію).

Отже, проаналізувавши приклади з художньої літератури ми бачимо, що для автора дуже важливим є доречно вжита звуконаслідувальна одиниця, бо вона несе у собі певну роль, певну інформацію для читача. У широкому спектрі різноманітних функцій, ми виявили, що найпоширенішою з них є саме звкозображувальна функція, оскільки вона лежить в основі явища звуконаслідування, та без неї, оноματοпея не мала б ніякого сенсу. Дуже доречними для дитячих творів виявилися функція симпліфікації та функція характеризування персонажів, бо вони допомагають маленьким читачам легше сприймати інформацію та уявляти образи персонажів. Експресивна функція передає емоційне навантаження тієї чи іншої ситуації, допомагає передати радість чи сум. Безумовно, можна сказати, що усі функції є частиною сюжету, яка занурює читача у атмосферу твору, та вони грають велику роль у формуванні загального образу.

ВИСНОВКИ

Здавна дослідники звертали увагу на зв'язок мов з наслідуванням звуків навколишнього середовища. Спроби пояснити цей зв'язок у 17-18 століттях привели до популярності звуконаслідувальної теорії походження мови, згідно з якою перші слова були звуконаслідувальними. В основі звуконаслідувань та їх похідних лежить наслідування людиною тих чи інших звуків живої та неживої природи. Власне тому є підстави вважати, що саме звуконаслідування були одними з перших слів, які постали у комунікативному обміні людей.

Існує також думка, що явище звуконаслідування ідентичне вигукам, бо має схожі семантичні та функціональні значення. Однак, ці теорії залишаються суперечливими, бо інколи звуконаслідування оцінюється як випадкове мовне явище, яке не заслуговує уваги, але водночас розглядається як один з основних факторів походження мови. Звуконаслідування володіють прямою подібністю зі звуками зовнішнього світу, і це їх робить незвичними. Саме тому це явище викликає зацікавленість дослідників та залишається актуальною.

Проаналізовано декілька класифікацій звуконаслідувань за різними принципами. Так, більшість дослідників, такі як Л. А. Горохова, Р. О. Якобсон, І. Р. Гальперін, П. Бредін, розділяють звуконаслідування на три групи: 1. Звуки природи і навколишнього середовища; 2. Звуки тварин; 3. Звуки, створені людиною та її діями. Найбільш детальну класифікацію звуконаслідувань за семантичними параметрами надав С. В. Воронін, класифікація якого була узята за основу нашого дослідження.

У ході дослідження було розкрито поняття «агломерат звуконаслідувальних одиниць», що означає наявність декількох ономотопей у відносно невеликому фрагменті тексту, об'єднаному загальною думкою. Встановлено, що за кількістю звуконаслідувальних одиниць у їх складі агломерати можна розділити на декілька груп в залежності від кількості складів

у агломераті, яка може варіюватися від двоскладових до п'ятискладових і більше.

У практичній частині нашої роботи були узяті за основу тексти дитячої художньої літератури таких англомовних авторів як Редьярда Кіплінга, Льюїса Керрола, Марка Твена, Шела Сільверстейна, Джека Лондона. На основі проаналізованих даних ми побачили, що ономатописи в художніх текстах представлені багатоскладовими агломератами звуконаслідувальних одиниць, які досить широко застосовуються в текстах дитячої художньої літератури, аби допомогти читачам краще сприймати яскраві зорові та слухові образи героїв та атмосферу у текстах.

Більш того, під час дослідження ми встановили, що автори використовували переважно прямі ономатописи, де це було можливим, аби маленька аудиторія змогла впізнати та сприймати відомі звуки. Непрямі ономатописи також мали місце в основному для посилення звукообразного ефекту, щоб читач міг зануритися в історію, відчувати себе на місці її героїв.

Виявилось, що складний процес, з яким працювали автори, являє собою відтворення імітацій звуків неживих предметів. Адже, дуже важко передати відтворення деяких звуків, тому нам зустрічалися авторські ономатописи, які було дуже цікаво аналізувати.

Розглянувши функціональні параметри звуконаслідувань, ми з'ясували, що це явище виконує ряд функцій, кожна з яких грає певну роль. Найважливішою є звукообразувальна функція, бо саме вона лежить в основі явища ономатопису. Описова, функція характеризування персонажів, функція ідентифікації, експресивна, емоційна, функція симпліфікації також допомагають читачеві сприйняти образи, картини, сюжети у повній мірі.

Проаналізувавши частотність вживання звуконаслідувань художньої літератури для дітей, ми бачимо, що найбільше вживаються саме звуконаслідувальні зооніми, далі звуки природи та звуки імітації неживої природи.

Звуконаслідування потрібні художнику не тільки для образного уявлення дійсності, а й для вираження свого відношення до персонажів, людських вчинків. Світогляд автора, його творча індивідуальність, обраний ним жанр визначають як метод використання ономапей так і їх підбір. Саме за допомогою ономапей автор дає можливість своїм творам заграти яскравими кольорами та відтворити атмосферу сюжету.

Перспективи дослідження ми вбачаємо в подальшому вивченні феномену звуконаслідування в англійських текстах художніх творів. Також, перспективи дослідження звуконаслідувальних слів вбачаються в типологічному дослідженні цієї проблеми на матеріалі різних мов. Результати дослідження є певним внеском до теорії ономапей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

СПИСОК ТЕОРЕТИЧНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алиева С. А. Ономато́пы в разносистемных языках : структурно-семантическое описание. *Известия российского государственного педагогического университета им. А. И. Герцена*. 2015. № 110. С. 126–132.
2. Арнольд И. В. Лексикология современного английского языка. Москва : Наука, 2012. 351 с.
3. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов. Москва : Советская энциклопедия, 1990. 607 с.
4. Барташова О. А. Звукоизобразительность в терминах. Ленинград : Аврора, 1990. 120 с.
5. Верба Л. Г. Порівняльна лексикологія англійської та української мов. Вінниця : Нова книга, 2008. 248 с.
6. Воронин С. В. Английские ономато́пы: фоносемантическая классификация. Санкт–Петербург : Геликон Плюс, 2004. 328 с.
7. Воронин С. В. О семантической структуре звукоподражательного слова. *Смысл и значение на лексическом и синтаксическом уровнях*. Калининград. 2000. №9. С. 36–97.
8. Газов-Гинзберг А. М. Был ли язык изобразителен в своих истоках? Москва : Наука, 1990. 183 с.
9. Галич В. М. Естетична значущість фонетичної оболонки антропоніма. *Мовознавство*. 2001. № 4. С. 61–65.
10. Гальперін І. Р. Переклад і стилістика. Москва : Просвещение, 2010. 238 с.
11. Гинзбург Р. С. Междометия и звукоподражательные слова русского языка : автореф. дис. ... докт. філол. наук : 10.02.01. Москва, 1990. 59 с.

12. Горохова Л. А. Семантико-прагматические и социолингвистические особенности функционирования ономаатопов в текстах современного английского языка : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.04. Пятигорск, 1998. 220 с.
13. Горохова Л. А. Про критерії виділення поля звуконаслідування. *Проблеми гуманітарної освіти : зміст і методи*. П'ятигорськ : ПГЛУ, 1996. Вип. 3. С. 35–38.
14. Гумбольдт В. Избранные труды по языкознанию. Москва : Прогресс, 2000. 397 с.
15. Єфімов Л. П. Стилїстика англійської мови і дискусійний аналіз : навчально-методичний посібник. Вінниця : Нова книга, 2004. 240 с.
16. Жилко Н. М. Лексикологія англійської мови. Ніжин : НДПУ ім. М. В. Гоголя, 2003. 86 с.
17. Журавльов О. П. Звук і сенс. Москва : Просвітництво, 2011. 155 с.
18. Зенков Г. С., Сапожникова И. А. Введение в языкознание. URL: https://classes.ru/grammar/112.Zenkov_Vvedenie_v_yazikoznanie. (дата звернення: 21.06.2019).
19. Іллічов В. Д. Звуконаслідування в акустичних взаєминах людини з птахами. Звукове середовище як стимулюючий і впливаючий фактор. Москва : Прогресс. 1992. 312 с.
20. Кобрина Н. А., Корнеева Е. А. Грамматика английского языка. Морфология. Синтаксис : учебн. пособ. Москва : Наука, 2000. 405 с.
21. Козлова Т. О. Образна та діаграматична іконічність звукової організації мови : давньоісландські фонестеми gn-, kn-, hn-. *Нова філологія*. 2013. № 55. С. 77–98.
22. Кондрашов Н. А., Третьякова В. С. Звукоподражательные глаголы в системе русской лексики. *Лексическая семантика*. Свердловск : Изд-во Свердлов. Гос. пед. ин-та, 1991. № 5. С. 110–116.

23. Красовська І. В. Структура мисленневих репрезентацій звукової інформації сегментного рівня як складова когнітивно-концептуальної системи людини. *Науковий часопис Волинського державного університету ім. Лесі Українки “Філологічні студії”*. 2004. Вип. 24. № 2. С. 116–121.
24. Левицкий В. В. Звукосимволизм в лингвистике и психолингвистике. *Филологические науки*. 1990. № 4. С. 54–61.
25. Максимов В. І. Звукосимволізм і звуконаслідування. Москва : Наука, 2004. № 2. с. 115.
26. Мостовий М. І. Лексикологія англійської мови : підручник. Харків : Основа, 1995. 256 с.
27. Павлік Я. Функціонально-стилістичні параметри вигуків-ономатопів. *Наук. вісн. Чернів. ун-ту*. Чернівці : Рута, 2001. Вип. 117 : Слов'ян. філологія. С. 186–193.
28. Потебня А. А. Думка і мова. Київ : Сінто, 1993. 191 с.
29. Реформатський А. А. Очерки по фонологии, морфонологии и морфологии. Москва : Наука, 1990. 311 с.
30. Розенталь Д. Э. Современный русский язык. Москва : Наука, 2005. 448 с.
31. Росетти А. Заметки об употреблении ономатопей. *Вопросы языкознания*. 1980. № 3. С. 91–110.
32. Скаличка В. Исследование звукоподражательных выражений и цитат. Москва : Прогресс, 2000. 560 с.
33. Соколовська С. В., Веклич Ю. І. Theoretical English Course (Теоретичний курс англійської мови) : навч.-метод. посіб. Київ : Корбуш, 2012. 364 с.
34. Тихонов А. Н. Междометия и звукоподражания слова? *Русская речь*. 2000. № 5. С. 72–76.

35. Торонцев И. С. К вопросу о специфике звукоподражательных слов. *Вопросы современного русского языка и методики его преподавания в педагогическом вузе.* 1994. № 41. С. 3–12.
36. Трегубов А. Н. Методология диахронического фоносемантического анализа. *Вестник ВЭГУ.* 2007. № 30. С. 80–84.
37. Трофимова Е. Б. Некоторые наблюдения над особенностями структуры и семантики междометий и звукоподражаний. *Труды Самарк.* 2000. № 248. С. 154 – 158.
38. Фатюхин В. В. Особенности перевода звукоподражаний и междометных глаголов на материале русского и английского языков : дисс. ... канд. филол. наук : 10.02.20. Москва, 2000. 184 с.
39. Шляхова С. С. Изучение звукоподражательности: проблемы и перспективы. *Проблемы языкознания и педагогики.* 2010. № 4. С. 171–185.
40. Якобсон Р. О. Лексико-семантические особенности английских звукоподражательных слов : дисс. ... канд. филол. наук : 10.02.17. Баку, 1991. 160 с.
41. Anderson E. R. A grammar of iconism. London : Associated University Press. 1998. 223 p.
42. Attridge O. Language as imitation. *Jacobson, Joyce and the art of onomatopoeia Modern Language notes.* 2000. Vol. 99, No 5. P. 1116–1140.
43. Berlin B. Ethnobiological classification. Princeton, New Jersey : Princeton University Press, 1992. 114 p.
44. Bredin R. Approaching onomatopoeia. *Archivum linguisticum.* 1992. Vol. 8. No 2. P. 158–166.
45. Laing C. A phonological analysis of onomatopoeia in early word production. Washington : Cardiff University. 2014. 405 p.
46. Ebbott D. The Structure of English. New York : Birlinggame : Harcourt, Brace & World, 2000. 304 p.

47. Gieason H. A. An Introduction to Descriptive linguistic. New York : Olt, 2001. 389 p.
48. Harris Z. Structural Linguistics. Chicago : University of Chicago Press, 1990. 384 p.
49. Hinton L., Nichols J., Ohala J. Introduction : sound-symbolic processes. New York : Cambridge University Press, 1994. 312 p.
50. Laing C. A phonological analysis of onomatopoeia in early word production. Washington : Cardiff University. 2014. 405 p.
51. Nida E. A. A Synopsis of English Syntax. Norman : The University of Oklahoma, 1997. 233 p.
52. Palmer H. E. Grammar of Spoken English. Cambrige : Heffer, 1997. 204 p.
53. Raevska N. M. English Lexicology. Kiev : High School, 1992. 301 p.
54. Rump G. “Onomatopoesis” bei James Joyce und Arro Schmidt : (Bemerkungen zur Onomatopoesie und Graphopoesie). 1976. T. XXV. No 1. S. 5–12.
55. Kuhn S. What is the origin of onomatopoeia? *Journal of unsolved questions*. 2017. No 6. P. 1–5.
56. Friedman U. The mystery of onomatopoeia around the world. New York : Global Press, 2015. 271 p.

СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ

57. Академік. URL: <https://translate.academic.ru/%D0%90%D0%9A%9C%D0%98%D0%9A/uk/en>. (дата звернення: 23.08.2019).
58. Лінгвістичний енциклопедичний словник. URL: <http://sum.in.ua/s/linghivistychnyj>. (дата звернення: 27.05.2019).
59. Мультитран. URL: <https://www.multitran.ru/>. (дата звернення: 08.06.2019).

60. Мюллер В. К. Англо-російський словник. Москва : Російська мова, 2001. 844с.
61. Розенталь Д. Э. Словарь-справочник лингвистических терминов. Москва : Просвещение, 2000. 399 с.
62. Cambridge Dictionary. URL : <https://dictionary.cambridge.org/ru/>. (дата звернення: 01.06.2019).
63. Collins English Dictionary. URL: <https://grammar.collinsdictionary.com/easy-learning> (дата звернення: 05.06.2019).
64. Macmillan English Dictionary for Advanced Learners. URL: <https://www.macmillandictionary.com> (дата звернення: 15.05.2019).
65. Merriam Webster. URL: <https://www.merriam-webster.com> (дата звернення: 22.05.2019).

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

66. Carroll L. Alice's Adventures in Wonderland. Oxford : Macmillan, 2008. 200 p.
67. Kipling R. The Jungle Book. Britain : Create Space Independent Publishing Platform, 2014. 146 p.
68. Kipling R. Indian Tales. New York : Cadwell Company, 1900. 750 p.
69. London J. The Sea Wolf. New York : Grosset and Dunlap Publishers, 2011. 234 p.
70. Twain M. Adventures of Huckleberry Finn. Hannibal : Charles L. Webster And Company, 2007. 366 p.
71. Silverstein S. Lafcadio, the lion who shot back. *The United States of America* : HarperCollins, 1991. 112 p.
72. Silverstein S. Where the sidewalk ends S. Silverstein. New York : Harper Collins, 1994. 190 p.

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця загальноприйнятих зоонімів (за Д. Ебботом)

[Ebbot 2000, с. 172]

Animal Sound	English	Ukrainian
Bee droning	buzz/bzzz	ж-ж-ж
Bird (small)	cheep/chirp/ chirrup/peep	фійт - фійт
Bird (medium)	cheep cheep/ tweet	чіп-чіп, твіт
Bird (big)	squawk	оух-оух
Bird (many birds)	warble/twitter	цвірк
Camel nuzzing	grumph	га-а-а-а-х
Cat meowing	meow	мяу
Cat purring	purr	мррр
Chaffinch	pink	пінък
Chicken (hen) clucking	cluck cluck	ко-ко-ко
Rooster (cock) crowing	cock-a-doodle-doo	кукаріку
Chick (baby chicken)	cheep/peep	пі-пі-пі
Cow lowing	moo	му-у-у
Cow/Bull (angry) snorting	snort	фирк
Crane	clang	кренг
Crocodile (biting)	snap	
Crow cawing	kaak/ caw	кар-кар
Cuckoo	cuckoo	ку-ку
Deer	troat	

Donkey braying	hee haw/ eeyore	ia-ia
Dog barking (small dog)	yap yap/ arf arf	Гав-Гав
Dog barking (medium dog)	woof woof/ ruff ruff	Гав-Гав
Dog barking (big dog)	bow wow	Гав-Гав
Dog (biting)	gnash/ snap	
Dog (gnawing bone)	chomp/ chump/ gnaw	Чуа-чуа
Dog (angry)	grrr/ snarl/ growl	Гррррр
Dog (crying)	whine/whimper	
Dog (panting)	pant pant	хе-хе-хе
Dog (distressed)	yelp/yip/ howl/yowl	о-у-у-у-у
Dog (drinking)	lap lap	сю-ю-ю-юрп
Dove crooding	coo	грл-грл
Duck gabbing	quack quack	кря-кря
Elephant trumpeting	baraag	у-у-у
Frog	croak/ ribbit (USA)	ква-ква
Goat bleating	naa	мее-е-е

Goose cackling	honk	га-га-га
Horse neighing	neigh	і-го-го
Horse shuddering	brrr	брррр
Horse whinnying	wehee	в-і-і-і
Horse (hoof sound)	clip clop	та-та-та-та
Lion roaring	raa/grr/roar	р-р-р-р
Moose		
Mouse squeeking	eek	пі-пі-пі
Owl hooting	twit twoo/hoo hoo/whit woo/terwit terwoo	Уф! Уф! Уф!
Ox lowing	boo/booh	муу-у-у
Parrot	pretty Polly/ Who's a pretty boy?	
Pig grunting	oink	хрю-хрю
Pig squealing	wee wee	ві-і-і-і
Pigeon cooing	coo	гулі-гулі
Raven croaking	caw	
Sheep bleating	baa	бееее
Snake hissing	sss	ссссс
Sparrow		
Tiger roaring	raa/grr	гррррр
Turkey (male cock)	gobble gobble	
Turkey (female hen)	yelp	
Wolf howling	owooooo	ууууу
Woodcock	peent	

Додаток Б

Стемова класифікація ономаіопічних слів за Р.С. Гінзбургом

[Гінзбург 1990, с. 55]

Структурна форма	Ономаіопічні слова	Пояснення структури слова; значення
Двостемові	<i>Ding-dong</i> (дінг-донг)	Годинник створює лише «двосторонній звук»: від удару в одну сторону – <i>ding</i> , а в другу – <i>dong</i>
	<i>Murmur</i> (шепотіти)	Шепіт – розмова нечітка й тому, щоб почути слово, необхідно декілька разів повторювати
	<i>Tittle-tattle</i> (пліткувати)	<i>Tittle</i> та <i>tattle</i> схожі за структурою, але оскільки це «плітки», то з вуст в уста вони змінюються
	<i>Ha-ha; haw-haw</i> (ха-ха)	Повторення основ, бо це відкритий виразний сміх
Багатостемові	<i>Hip-hip-hurrah</i> (хіп-хіп-ура)	Уживається, коли емоції переповнюють промовця, а отже стемовий склад слова свідчить про різноманітність цих емоцій
	<i>Tra-la-la-la</i> (траля-ля-ля-ля)	Уживається у піснях для підсилення ритму (імітація музичних нот)
	<i>Rum-tum-riddle-um</i> (рум-тум-тідл-ум)	Імітація співу

SUMMARY

The presented paper is dedicated to the analysis of the peculiarities of usage, the role, structural, semantic and functional parameters of onomatopoeic units in the English fiction texts for children.

The object of the work is the onomatopoeic lexical units in the texts of literary works of English-speaking authors.

The main aim of the paper is to analyze the features of the structure and semantics of onomatopoeic units, determining their nature and role in the literary text. It determined the accomplishment of such objectives as:

- profound analysis and systematization of the different approaches to the classification of onomatopoeia;
- investigation of the basic structural parameters of onomatopoeia, semantic features and the main functions of onomatopoeic words in English texts for children.

The onomatopoeic units are widely used in texts of children's fiction to help readers to understand the bright visual and auditory images of the characters and to perceive the atmosphere in the texts. The authors used mainly direct onomatopoeia, where it was possible so that a small audience could recognize common sounds. Onomatopoeia fulfills a number of functions, the most important of which is the audio-visual function, since it is the basis of the phenomenon of onomatopoeia.

The scientific novelty of the presented research lies in the study of the structure and semantics of onomatopoeic units of the English fiction texts for children.

Key words: *onomatopoeia, onomatopoeic units, structural parameters, semantic parameters, functional parameters, fiction texts.*

Декларація
академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ

Я, Литовченко Анастасія Сергіївна, студентка 2 курсу, форми навчання заочної, факультету іноземної філології, спеціальність 035 Філологія, освітньо-професійна програма мова і література (англійська), адреса електронної пошти natya04011997@gmail.com,

- підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Структурно-семантичні та функціональні параметри звуконаслідувань в англійськомовних художніх текстах для дітей» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлений/ознайомлена;

- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

- згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою Інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата _____ Підпис _____

ПІБ (студент)